

BBL

Biblioteksbladet

TEMA:

Läsplattan – nu och i framtiden

TEMA: **Forskning & Utbildning**

DEBATT:

Lina Ydrefelt och Inga Lundén

03:2010





Prenumerationstjänster
e-Böcker

Utnyttja resurserna maximalt – minimera administrations- hanteringen

Hantering av
elektroniskt material

Databaser

LM Informationstjänst är Nordens ledande leverantör av prenumera-
tions- och informationshantering. Vi har mer än 35 års erfarenhet av
samarbete med bibliotek och förlag, vilket gör oss till en stabil och trygg sam-
arbetspartner. Vår samlade kompetens och kunskap om den ofta komplexa
informationsförsörjningen axlar bördan för kunden. Vårt serviceutbud grundar
sig på att vi genom kompetent vägledning och användarvänliga, men tekniskt
överlägsna produkter erbjuder den bästa servicen. LM Informationstjänst
hjälp biblioteket att utnyttja dess resurser maximalt och minimera admini-
strationshanteringen. I olika förhandlingsprocesser fungerar vi även som en
värdefull kontakt mellan våra kunder och förlag världen över.

ÄRGÅNG 95

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergs-
viadukten 70 eller Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförnings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår
BBL i medlemsavgiften, 350:- för
enskild medlem (heltidsstuderande
och pensionärer 175:-). Övriga beta-
lar 500:- (Sverige), utanför Sverige,
600:-

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio.

Originalbild av Archimboldo:
Bibliotekarien.

Redaktionen förbehåller sig rätten
att korta och redigera manus. För
obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 55 eller
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en
ideell förening med uppgift att främja
svenskt biblioteksväsen.
Biblioteksbladet speglar föreningens
verksamhet, åsikter och ställnings-
tagande men har också till uppgift
att väcka egen debatt genom att ge
utrymme åt andra åsiktsyttringar.
Tidningen har en fri och självständig
roll och bedrivs med tryckfrihetsför-
ordningen som grund.

Denna tidning gick i
tryck den 8 april.

Den här tidskriften är
TS-kontrollerad.



JUST I nummer 3 förra året hade vi ett större reportage om e-boken. I år känns det följdriktigt att ta tempen på den omdiskuterade läsplattan vars genombrott på bred front förutspåts en längre tid. "Den platta revolutionen" är här nu – any minute, och ingenting kommer att bli som förut...

Nej, jag tänker inte göra en Usmann – ni minns hon som var kommunikationsminister i mitten av 1990-talet och kläckte ur sig att internet antagligen var ett övergående fenomen. Läsplattan slår säkert igenom inom kort och med den kommer förändringarnas vindar att blåsa – jag har bara så förtvivlat svårt för bokbranschens hype-retorik kring företeelsen. Klart branschen är angelägen om att läsplattan ska slå igenom stort eftersom man tror att det gör det möjligt att kränga e-böckerna som än så länge är dyra i förhållande till t ex billigare utgåvor av pappersboken, som pocket eller vissa bästsäljande priskrigstitlar. Jag har svårt för hype vad det än vara månde – det gör mig trött och misstänksam snarare än nyfiken. Jag är väl den enda i världen som ännu inte har läst Lars Keplers succéstory och planetens sista tjock-TV tronar i mitt hem. Det är inget jag koketterar med, den är stor, tar mycket plats och bilden är av gedigen 90-talskvalitet – men den funkar. Dessutom, vem ser på teveTV när man kan se på tv i datorn?

Jag har också svårt för alla dem som nu sitter och likt en åsnan lor deppar över pappersbokens nära förestående död. Den är nog av ett segare virke än så. Däremot kan det mycket väl hända att den inbundna pappersboken återgår till det som den en gång var: en exklusivitet, något för finsmakare, en inredningsdetalj i elfenbenstornen...

Som framgår av läsplattetexterna i detta nummer är det många äldre som är nyfikna på att testa läsplattan. De har bra argument: inte så tungt när man ska läsa i sängen och man kan zooma texten. Förhål-



landet få pratar om det optimala i att lunka omkring med halva sitt bibliotek på fickan... Nå, vi är som sagt inte där än men any minute så...

Liksom förra året och de fem åren dessförinnan har vi också försökt samla texter kring temat forskning och utbildning. Forskningsbiblioteksvärlden

tycks vara försatt i väntan – dvs det händer inte så mycket, man avvaktar den plan som KB just nu filar på, och överhuvudtaget vad det samordnande ansvaret kommer att innebära. Det gäller förresten inte bara forskningsbiblioteken – alla tycks bida sin tid och förväntningarna är stora.

En gemensam katalog står – det har man förstätt – högt på KB:s dagordning. Och apropå e-böcker: också det är något som man funderar över på KB och som också uppenbarligen ventilerats på de dialogmöten som KB har haft runt om i Sverige.

"Jag tror att den här frågan kommer att vara en av dem som lyfts fram under vårt uppdrag. Vi har haft frågan uppe på samtliga möten vi haft runt om i Sverige, dit vi rest för att samla in synpunkter på vad som är viktigt framöver", säger KBs Gunilla Herdenberg i detta nummer. Detta apropå lösningar som central hantering av finansiering och distribution av e-böcker för att motverka eventuella framtida snedfördelningar – användarmässigt och ekonomiskt – mellan små och stora kommuner och mellan dito bibliotek.

Jag avskyr läsplattehypen men jag har ingenting emot läsplattan som sådan – ungefär som man ingenting kan ha något emot människor man aldrig har mött. Sedan träffar man dem och upptäcker – i bästa fall – att de är både roliga och trevliga.

Också jag drömmer om en platt revolution – men den är knappast av teknisk karaktär. Har mer med Beach 2010 att göra...

Stockholm 26 mars 2010

Ur innehållet:

- 4 Den platta revolutionen – om läsplattan. Björn Skoog & Mårten Öhman
- 16 Växjö vill sticka ut. Åsa Ekström
- 18 Mentorsprojekt i Borås. Pia Mattzon
- 20 Bibliometri – en självklar uppgift. MarieLouise Samuelsson
- 31 Kommuner minskar på kulturen. Åsa Ekström
- 32 Arkivhuset i Jönköping. Erik Lindfelt



Avdelningar

- 34 Debatt och kommentar
- 37 Utblick
- 39 Krönika
- 40 Recensioner
- 44 Besservisser
- 45 Föreningsnytt
- 47 Kalendarium

Den platta revolutionens år

FOTO: MARTEN OHMAN



Ända sedan årsskiftet har läsplattan varit det stora samtalsämnet i bokvärlden. 2010 är, om man får tro rubrikerna, förändringarnas år för branschen. Biblioteksbladets granskning av det nya fenomenet visar att tekniken kan få genomgripande konsekvenser, inte minst för biblioteken. Men kanske är det för tidigt att ta steget upp på barrikaderna och utropa pappersbokens död.

En naturlig plats i hyllan, eller en udda fågel? I en läsplatta ryms nästan ett bibliotek, och den väger bara omkring 200 gram.

AV **BJÖRN SKOOG & MÅRTEN ÖHMAN**

IETT STORT rum högst upp på Göteborgs stadsbibliotek sitter bibliotekarien Linnéa Sjögren. Väggarna är täckta av bokhyllor med tunga volymer. Halvfranska band och praktutgåvor från förra sekelskiftet sneglar avundsjukt ner mot de tunna plastplattor som hon dukar upp på det tunga konferensbordet. Hon tar upp en av dem och trycker på power-knappen.

– Det är irriterande att den är så långsam att starta, det tar ungefär tio sekunder, säger Linnéa Sjögren. Men det här är bra, tillägger hon, och pekar på skärmen. Den är väldigt bra att läsa på.

De svarta bokstäverna avtecknar sig knivskarpt mot den vita bakgrunden. Avsaknaden av bakgrundsbelysning gör läsoplevelsen snarlik den som man får med den fysiska boken.

– Men orienteringen är dålig tycker jag. Knaparna är dessutom hela tiden i vägen. En bra grej är dock att man kan vara hemlig med vad man vill läsa, säger hon.

Linnéa Sjögren visar upp en av de andra modellerna, och det blir snabbt tydligt att de alla har sina för- och nackdelar. Någon är ergonomiskt bra att hålla i, medan en annan är snabb. Att marknaden ännu inte har hittat sin form och att flera modeller existerar parallellt, menar Linnéa Sjögren är en av anledningarna till att Göteborgs stadsbibliotek skyndar långsamt med sin investering i läsplattor.

– Vi har köpt in fem stycken av lite olika sorter som vi kommer att ha till utlåning. Skulle vi märka att det blir mer populärt får vi köpa in fler. Men vi måste tänka oss för, så att vi inte skaffar 20 läsplattor som är omoderna inom ett halvår.

FLERA MODELLER – ETT FILFORMAT. Py Söderström är VD för Elib, företaget som är ensam gigant på den svenska e-boksmarknaden. Elib ägs gemensamt av Bonnierförlagen, Natur & Kultur, Norstedts förlagsgrupp och Piratförlaget. Företaget arbetar med produktion och distribution av främst digitala böcker. Py Söderström kan till viss del instämma i de synpunkter som Linnéa Sjögren framför. Hon menar att de läsplattor som finns på marknaden idag håller en acceptabel standard, men hon efterlyser flera förbättringar.

– Till att börja med måste det bli lättare och snab-

bare att bläddra mellan sidor. Men det borde också bli lättare att få en översikt: över var i boken man befinner sig men också över det material man har på plattan. Sen tycker jag att bläcket, som heter ”E-Ink”, borde vara bättre. Det ser lite grådaskigt ut, jag skulle föredra mer kontrast.

Framförallt tycker Py Söderström att plattan skulle behöva vara billigare. Men då tekniken skyddas av patent, är det svårt för producenterna att i dagsläget pressa priserna. Höga priser är dock inte det enda som kan avskräcka. Både för bibliotek och privata konsumenter kan marknaden av läsplattor idag framstå som en djungel.

En mängd olika modeller och tillverkare slåss om andelar och det kan vara svårt att veta vilken man skall satsa på. Men får man tro Py Söderström är det så här det kommer att se ut, även framöver. Hon tror inte att det är sannolikt att en tillverkare, eller en modell, kommer att ta över och dominera marknaden.

– Jag tror att det är viktigt att tänka på att alla människor är olika och ställer olika krav på det de vill köpa. Vissa menar att framtiden är datorer som klarar allt, surfa, ta bilder, läsa e-böcker och lyssna på musik. Men samtidigt är det många som fortfarande tycker att det är värt att exempelvis köpa en separat digitalkamera.

Apparater som klarar allt, är sällan bäst på något, menar hon. Men en marknad där hårdvaran, det vill säga läsplattorna, finns i en rad olika modeller, anpassade för olika behov, kräver ett filformat som är både gemensamt och tidsbeständigt.

– Det har redan utkristalliserat sig ett standardiserat och öppet filformat som de flesta valt att satsa på, berättar Py Söderström.

– Formatet, Epub (”Electronic Publication”) organiseras av intresseorganisationen IDPF och den fria formen innebär att inget företag äger formatet, och ensamt kan påverka hur det skall vara uppbyggt.

RUBBAR BIBLIOTEKETS GRÄNSER. På Göteborgs stadsbibliotek har kundernas efterfrågan på läsplattor än så länge varit tämligen blygsam, enligt Linnéa Sjögren. Och överraskande nog är det inte främst yngre, teknikmedvetna låntagare som efterfrågat produkten, tvärtom.

– I höstas fick vi en handfull förfrågningar om vi skulle tillhandahålla läsplattor, och det var faktiskt många äldre som var intresserade. För den med ned-

”Apparater som klarar allt, är sällan bäst på något.”

Författarröster om läsplattan



FOTO: ULLA MONTAN

Jan Guillou

Hur ser du på läsplattan som fenomen?

– En utmärkt innovation som säkert har en god framtid.

Kommer läsplattan att påverka vårt sätt att ta till oss litteratur?

– Nej, litteraturen förblir densamma.

Tror du att läsplattan kommer att påverka ditt sätt att skriva?

– Nej, på intet sätt.

Tror du att läsplattan kommer att få sitt stora genombrott i år?

– Nej, inte i år men snart.

■ satt syn är det perfekt att kunna zooma in texten och göra bokstäverna större, säger Linnéa Sjögren.

Hon spekulerar vidare i att de fem läsplattor som biblioteket införskaffat snarast kommer att fungera som skyltexemplar. Många är nyfikna på den nya tekniken men vill kanske först prova en läsplatta i verkligheten, innan de spenderar tusentals kronor på en egen.

– För oss handlar utlåningen av läsplattor förmodligen om en övergångsfas, tills det blivit vanligt att folk skaffar tekniken själva, säger hon.

Men i den framtid som läsplattan kan innebära för de svenska biblioteken, är det troligen inte bara seniorer och IT-nyfikna som kommer vara användare. Ett bibliotek har, i ett historiskt perspektiv, varit en plats där en stor del av vårt mänskliga vetande samlas, en förutsättning för studier, forskning och framsteg för civilisationer i tusentals år. Idag kan den rollen vara på väg att ändras, och Linnéa Sjögren är inte främmande för tanken att biblioteket som fysiskt rum kan dras med i den förändringen.

Idag, och i framtiden, är internet den plats där kunskap samlas. Den naturliga plattformen för att få tillgång till detta blir en läsplatta, eller möjligen någon annan form av platt datorskärm.

– Jag tror absolut att man, i ett lite längre perspektiv, kommer att få se att själva samlingarna av böcker kommer att få en mer undanskymd plats på biblioteken. Istället är det troligt att biblioteket får en större roll som studielokal och som plats för andra typer av aktiviteter. Bibliotekets fysiska lokal blir som en filial för ett bibliotek som lika mycket existerar på internet. Gränserna blir flytande, säger Linnéa Sjögren.

EN NY ROLL FÖR BIBLIOTEKARIEN. Tillgången till internet har de flesta i hemmet. Men en rofylld plats att bearbeta litteraturen, bortom stress, ljud och vardagssysslor, är idag mer sällsynt. Men det är fullt möjligt att biblioteken inte bara blir en studielokal, utan också rymmer andra sätt att närma sig litteraturen.

– Förmodligen kommer det ordnas andra typer av aktiviteter, som exempelvis författarträffar och uppläsningar. Och bibliotekarien kommer säkert att delvis få andra uppgifter än att ordna samlingar och hjälpa låntagare att hitta rätt, tror Linnéa Sjögren.

Bibliotekariens roll blir istället mer av vägledning och inspiration. Det kan handla om allt från litteraturtips, hjälp vid sökningar i exempelvis samlingar och databaser, eller frågor kring källkritik.

Men om man föreställer sig ett framtida bibliotek, utan större publika samlingar av böcker eller tidningar och som istället är uppbyggt kring enorma databaser till vilka låntagare ansluter sig trådlöst genom sina läsplattor, kommer kanske också biblioteken tvingas tillhandahålla en allt större teknisk expertis. Detta kommer också att ställa helt nya krav på framtidens bibliotekarier.

– Behovet av att hålla sig kontinuerligt uppdaterad om förändringar inom bibliotekariens kunskapsområde blir ännu viktigare framöver, säger



FOTO: BJÖRN SKOOG

Olof Sundin, docent på Institutionen för kulturvetenskaper vid Lunds universitet.

– Ingen utbildning kan idag – om någonsin – ge praktiska kunskaper som håller i många år utan uppdatering.

– De medier som bibliotekarier arbetar med – såsom e-boken – förändras ständigt, tillägger Olof Sundin. Det är därför viktigt att bibliotekarieutbildningarna i allmänhet kommer att kombinera praktiskt kunnande med en förståelse för allmänna och bakomliggande principer för digital förmedling.

FRAMTIDSSÄKER INVESTERING? Oavsett hur morgondagens litteratursamlingar ser ut och hur biblioteken utformas, finns det brännande frågor som infinner sig redan nu när man ser den relativt bräckliga läsplattan. Är det en teknik som är framtids-säker? Bibliotek och privatpersoner som år 2010 börjar investera i den nya tekniken, riskerar de att bygga upp något som inom några år är värdelöst?

Py Söderström på Elib menar att det är en viktig

– I höstas fick vi en handfull förfrågningar om vi skulle tillhandahålla läsplattor, och det var faktiskt många äldre som var intresserade, säger Linnéa Sjögren, Göteborgs stadsbibliotek.

”Idag, och i framtiden, är internet den plats där kunskap samlas. Den naturliga plattformen för att få tillgång till detta blir en läsplatta, eller möjligen någon annan form av platt datorskärm.”

fråga men understryker att man redan tidigare sett att vissa filformat klarat att stå sig över tid, exempelvis PDF och mp3, men samtidigt säger hon att det är svårt att sja om det nya.

– Lång tid i de här sammanhangen innebär mellan tio och tjugo år. Längre än så är det svårt att säga någonting om. Men jag tror inte att läsplattan är en teknik som är ett mellansteg och som kommer att konkurreras ut av något annat. Den kommer att finnas kvar men givetvis utvecklas och förbättras.

När litteraturen reducerats till en anonym fil kan man också fråga sig hur bokhandlarna skall kunna konkurrera med biblioteken. Låntagaren kan redan idag sitta hemma och med hjälp av sin läsplatta, internet och lånekort, tanka över en roman eller fackbok. Varför skall man surfa in på bokhandlarnas sidor och betala pengar för det man kan få gratis? I läsplattan ser låneboken och köpeexemplaret identiska ut. Men Py Söderström har svårt att se någon överhängande risk för att bokbranschen skall bli lidande på grund av detta.

– Precis som med fysiska böcker så kommer det alltid finnas människor som vill köpa och äga det de läser medan andra nöjer sig med att låna. Jag kan inte se att det finns någon skillnad. Och det mer värde som man får vid ett köp är en helt öppen fil.

Dessutom tror Py Söderström att vi ännu inte har sett e-boken från sin bästa sida. Hon menar att det diskuteras flitig inom branschen hur man kan utveckla konceptet och att vi kommer att få se många spännande nyheter framöver. Extramaterial som inkluderas i köpta e-böcker men som saknas i biblioteksfilerna såsom författarintervjuer, artwork och annat, går absolut inte att utesluta, säger Py Söderström.

David Larsson, marknadsanalytiker på företaget IT Research, är inne på samma spår. För honom är det en självklarhet att kringtjänsterna måste utnyttjas på ett bättre sätt än vad vi ser idag.

– Man måste bejaka IT-potentialen. Handlar det bara om att läsa, då kan man ju lika gärna ha en bok. Den fysiska boken är en möbel och en kompis på ett sätt som läsplattan inte kan bli. Exempelvis kan det handla om att släppa e-boken till läsplatta några månader innan den fysiska boken ges ut. Från förlagens håll heter det dock ofta att marknadsföringen i samband med en release är så viktig. Men jag menar: varför kan man inte ha två releaser, säger David Larsson.

KONSUMENTEN BESTÄMMER. Nyckelordet för att läsplattan ska nå var mans hand är enkelhet, det är de flesta överens om, allt från distributörer till konsumenter. Men enkelhet kan också ha ett pris. Den öppna filen, som privatpersoner kan köpa till sin läsplatta, innebär att den kan kopieras i backupsyfte.

Den kan också läsas i alla format, som dator, mobil och läsplatta. Tidsbegränsningen, som bibliotekslånade e-böcker har inbyggd, är givetvis också eliminerad. Däremot är den öppna filen märkt med en så kallad vattenmärkning. Detta innebär att det

”Nyckelordet för att läsplattan ska nå var mans hand är enkelhet, det är de flesta överens om, allt från distributörer till konsumenter. Men enkelhet kan också ha ett pris. Den öppna filen, som privatpersoner kan köpa till sin läsplatta, innebär att den kan kopieras i backupsyfte.”

alltid är möjligt att spåra en kopia till den som köpt filen. På detta sätt skall piratkopiering begränsas.

Krängliga kopieringsskydd är inget Py Söderström på Elib tror på. För att få läsplattan och e-boken att generera många kunder hänger det på distributörerna att skapa enkla system för att ladda ner böckerna till plattan, och ha priser som kunderna tycker är rimliga.

– Vi har tidigare sett att krångliga tjänster är det enklaste sättet att döda ett format. Och i slutändan är det konsumenterna som bestämmer. Det är ingen från branschens sida som pushar för e-boken och läsplattan för produkternas egen skull. Vi ser helt enkelt fördelar med dem, och om kunderna också gör det kommer det att slå.

Py Söderström får medhåll av David Larsson, som var en av dem som redan i höstas menade att läsplattan skulle få sitt stora genombrott under 2010.

– Kopieringsskyddet är en komplicerad historia. Det viktigaste är att man inte gör som med mp3-formatet, där DRM-skyddet innebar problem. Fallerar hårdvaran och det ligger ett DRM-skydd, kommer böckerna att gå förlorade. Jag ser mjuka skydd som exempelvis vattenstämpel som en lösning, säger David Larsson.

EN FRÅGA OM EKONOMI. För förlagen är e-boken en potentiell kassako, men många är överens om att två faktorer hållit tillbaka utvecklingen. Fram tills idag har det saknats en smidig plattform att konsumera den digitala litteraturen, ett problem som läsplattan och de nya handdatorerna eliminerat. Men den andra frågan väntar ännu på sin lösning: den ekonomiska modellen.

Py Söderström på Elib berättar att försäljningen av e-böcker till konsumenter har små volymer, främst beroende på ett för smalt utbud. En ökad satsning på titlar och läsplattans intåg kan ändra detta. Men redan nu säljer Elib avsevärda volymer till sina bästa kunder, biblioteken. Faktum är att det ibland är budgetarna hos de lokala biblioteken som sätter gränsen.

Linnéa Sjögren på Göteborgs stadsbibliotek, berättar att det hänt att man har tvingats meddela låntagare att man överskridit antalet möjliga utlån av e-böcker eller att man tvingats sätta ett nytt budgettak. För varje utlånad bok betalar biblioteket 20 kronor till Elib. En kostnad som givetvis skulle bli omöjligt att bära om man tänker sig att en stor del av låntagarna skulle ersätta de fysiska lånen med digitala titlar till läsplattor.

Författarröster om läsplattan



FOTO: EMELE ASPRUND

Viveca Lärn

Hur ser du på läsplattan som fenomen?

– Den är nog en nästintill revolutionerande uppfinning, om än lite platt i mitt tycke. Eller som Nils Svensson skriver i Svensk Bokhandel: ”Men hur roligt är det att ge bort en datafil?”

Kommer läsplattan att påverka vårt sätt att ta till oss litteratur?

– Antagligen. Som det mesta annat som bruser runt oss och ställer krav på uppmärksamheten. Det mesta går visserligen snabbare, men är ytligare.

Tror du att läsplattan kommer att påverka ditt sätt att skriva?

– Nej jag har hållit på för länge för att påverkas.

Tror du att läsplattan kommer att få sitt stora genombrott i år?

– Ja det tror jag – redan på förra årets bokmässa i Göteborg dök den upp – i september blir det värre. Men jag tror att boken har en parallell framtid åtminstone för dem som vuxit upp med riktiga böcker.





■ – Framöver är det mycket möjligt att vi är tvungna att diskutera med Elib om det går att omförhandla våra avtal. Nu ser vi att intresset för titlarna är så stort att vi kommer upp i väldigt många utlån, och då kan man tycka att de borde kunna sänka kostnaderna också, hoppas Linnéa Sjögren.

Elibs vd Py Söderström kan till viss del förstå bibliotekens oro för höga kostnader och avvisar inte en framtida diskussion om prissättningen.

– Det här är inte en enkel fråga. Den är komplex eftersom det finns flera parter inblandade. Biblioteken hör av sig och vill diskutera en sänkning av priser eller kanske fastprisavtal, men samtidigt finns det flera förlag som önskar en mer individuell prissättning av e-böcker mot bibliotek.

Om förlagen trots allt skulle sänka sina priser, behöver de öka intäkterna på andra håll. Många har spekulerat i att reklam skulle kunna vara ett sätt att få in mer pengar. För David Larsson, marknadsanalytiker på IT Research, verkar det som en rimlig utveckling.

– Men jag tror inte annonsörerna kommer in så länge läsplattorna är svartvita.

Reklam i läsplattan är dock inget som Py Söder-

ström bedömer som speciellt sannolikt.

– Traditionellt är upphovsmännen mycket känsliga för reklam i sina verk, och vi har sett att även konsumenterna är kritiska. Boken är en fredad zon där vi inte vanligtvis ser reklam idag.

ÄNDRADE ANSLAG. Det finns också andra tänkbara vägar att lösa de ekonomiska problem som en ökad användning av läsplattor på biblioteken, och därmed också utlån av e-böcker, skulle innebära. De anslag som biblioteken får från kommunerna fördelas idag mellan fysiska inköp, prenumerationer och tillhandahållande av e-böcker.

Vad händer om e-bokslånen leder till kraftigt ökade kostnader för biblioteken? Kommer medel att omfördelas, från fysiska böcker till digitala? Christina Persson, bibliotekschef på Göteborgs stadsbibliotek bekräftar att det mycket väl kan bli så.

– På Göteborgs stadsbibliotek spenderar vi idag omkring nio miljoner kronor årligen på media, där är e-böcker inräknade. Av den summan är sju miljoner kommunala medel. Det är klart att om efterfrågan och lånen ökar, måste man besluta om att omfördela pengar. ■

En trend är att biblioteken beställer hem några exemplar för föreläsning. Tanken är dock att bibliotekskunderna själva ska köpa en egen platta i framtiden.

”Vad händer om e-bokslånen leder till kraftigt ökade kostnader för biblioteken? Kommer medel att omfördelas, från fysiska böcker till digitala?”



Vi har löst den Gordiska knuten!

Samverka mellan bibliotek, mellan kommuner, i länet, i regionen eller varför inte i hela landet!

Behåll ditt nuvarande katalogsystem eller byt till annat valfritt system. Med CS Library kan biblioteken skapa EN gemensam webbplats, som kan integrera alla katalogsystem på den svenska marknaden, nuvarande och kommande. Ingen gemensam cirkulation behövs. Inga gemensamma regelverk behövs. En inloggning hanterar alla lånekort.

Vi har löst den gordiska knuten.

För mer information om framtidens bibliotek; gå till **www.cslibrary.se**

Kontakta gärna Rey Langels, VD för Teknikhuset AB,
tel: 090-70 87 06 epost: rey.langels@teknikhuset.se så får du veta mer!

www.teknikhuset.se

I bibliotekens och låntagarnas tjänst - Teknikhuset uppfinner och utvecklar programvara och lösningar med människan i centrum för att göra information och teknologi tillgänglig för alla. Produkterna utvecklas på Microsoftplattformen, men kan tack vare sin öppenhet (SOA, XML, web services, web parts, m.m.) enkelt användas tillsammans med de flesta system på marknaden. Våra kunder är kommuner, myndigheter, företag och organisationer med stora krav på säkerhet och tillgänglighet.

■ Denna omfördelning lär med största sannolikhet drabba inköp av fysisk litteratur, eftersom Christina Persson ser det som osannolikt att anslagen skulle öka under den närmaste framtiden.

– Nuförtiden går det inte till så att biblioteken kan åska om medel, men det är absolut tänkbart att vi informerar kulturnämnden som beslutar om vår budget, att e-böckerna blivit en ökande kostnad. Men med tanke på hur kommunernas budgetar ser ut är det inte troligt att våra medel ökar.

En ändrad inriktning mot låntagare som efterfrågar e-böcker i högre grad och kanske laddar ner dem till sin läsplatta hemifrån, kan dock få än mer långtgående organisatoriska konsekvenser än omstrukturerade biblioteksbudgetar. I förlängningen måste man hitta ett sätt att reda ut vem som skall betala för låntagarnas konsumtion.

Idag går det nämligen utmärkt att få lånebehörighet på ett stadsbibliotek i Sverige, utan att vara bosatt eller skriven i den aktuella kommunen. Med en läsplatta, internetanslutning dator och sin lånekortskod kan man låna hem någon av de titlar som biblioteket har i sitt e-boksbestånd.

LÅNGVÄGA LÅNTAGARE. Men om biblioteket i den egna hemorten inte har råd med ett stort e-bibliotek finns det inget som hindrar att den enskilde låntagaren registrerar sig vid exempelvis något av de största biblioteken, t ex vid Kungl. biblioteket i Stockholm, och utnyttjar dess resurser. Att det redan idag fungerar på detta sätt, bekräftar Christina Persson.

– Vi ser redan idag att vi får förfrågningar om e-lån från svenskar, förmodligen utvandrade göteborgare, runt om i världen, exempelvis Australien. De vill fortsätta att läsa svensk litteratur, och då är e-böckerna ett enkelt sätt, säger hon.

Eftersom rimligtvis de största biblioteken i de största kommunerna och med de största anslagen också har de största samlingarna av e-böcker, är det inte otroligt att dessa kommer att locka till sig läsplatteläsare från hela landet. Hur skall denna snedfördelning, användarmässigt och ekonomiskt, rättas till?

Lösningen skulle kunna vara en central hantering av finansieringen och distributionen av e-böcker. Något som mycket väl kan bli en möjlighet i framtiden. Kungl. Biblioteket i Stockholm har, med start 2011, fått ett så kallat utökat uppdrag att utveckla det nationella samarbetet mellan Sveriges samtliga bibliotek.

Gunilla Herdenberg är chef för avdelningen Nationell samverkan på KB, och en av dem som i skrivande stund arbetar med att utforma en plan för samarbetets innehåll och som funderar kring vilka frågor som skall hamna högt på dagordningen.

– Jag tror att den här frågan kommer att vara en av de som lyfts fram under vårt uppdrag. Vi har haft frågan uppe på samtliga möten vi haft runt om i Sverige, dit vi rest för att samla in synpunkter på vad som är viktigt framöver, säger hon.

Redan idag finns ett antal konsortier för upphandling av e-material inom nischade områden,

”Jag tror att det är fullt möjligt att e-boken och läsplattan kommer att påverka hela litteraturprocessen, från skrivandet till distribuerandet och läsandet.”

som forskning, landsting och kommuner. Gunilla Herdenberg anser att det är sannolikt att man kommer att arbeta för ett samarbete mellan konsortierna, och dessutom undersöka möjligheterna för ytterligare nationell samverkan mot bakgrund av e-bokens allt starkare ställning.

– Man kan inte säga hur en lösning kommer att se ut men jag vet att detta är oerhört centralt som strukturfråga. Kommungränser och alla andra gränser blir ointressanta, för biblioteket är ett mer eller mindre synbart nätverk över hela landet. Att det blir en lösning kring tillgång och finansiering är en rättvisefråga och en demokratifråga. Det här är en viktig samhällsuppgift som biblioteken har, understryker Gunilla Herdenberg.

PÅVERKA LITTERATUREN. Läsplattorna på bordet i konferensrummet i Göteborgs stadsbibliotek ser inte speciellt mycket ut för världen. Storleksmässigt är de inte olika en förvuxen pocketbok, och i ärlighetens namn är flera av dem direkt illa designade. Med den begränsade funktionalitet som modellerna – som just nu tillhandahålls – har skulle det vara lätt att avfärda den nya tekniken. Men om man för ett ögonblick ser bortom den oansenliga svarta och gråa plasten, inser man att förbättringarna kommer att ske fortlöpande och snabbt.

– Jag tror att det är fullt möjligt att e-boken och läsplattan kommer att påverka hela litteraturprocessen, från skrivandet till distribuerandet och läsandet, menar Py Söderström.

Med tanke på de konsekvenser som vi redan idag kan förutse, framstår denna ståndpunkt närmast som ett understatement. I de omkring 50 kvadrantcentimetrarna plast, bakom den oansenliga skärmen finns en potential som helt kan skriva om spelreglerna för såväl bokmarknad som bibliotek. Om sen revolutionsåret i historieböckerna skrivs till 2010, 2012 eller 2015, torde snarare vara en formalitet. ■

Artikelförfattarna är frilansjournalister verksamma i Göteborg.

Författarröster om läsplattan



FOTO: LAURENT DENIMAL

Leif GW Persson

Hur ser du på läsplattan som fenomen?

– Ett logiskt uttryck för en teknisk utveckling. Snart kommer vi alla att läsa mer text från elektroniska sidor än tryckt på papper. Gutenberg skulle säkert ha jublat.

Kommer läsplattan att påverka vårt sätt att ta till oss litteratur?

– Det är möjligt att vi kommer att skaffa oss ett mer naturligt förhållningssätt till skriven text. Kanske också skumma text på ett sätt som man sällan gör när man bemödat sig om att köpa en bok.

Tror du att läsplattan kommer att påverka ditt sätt att skriva?
Nej.

Tror du att läsplattan kommer att få sitt stora genombrott i år?

– Stort och stort. Den största andelen av befolkningen i dag är snart äldre än sextio och det kommer naturligtvis att leda till den vanliga generationsvisa eftersläpningen. Men på sikt så.

Att ha mod är viktigt ...

... när man läser **Dödens sång och annat otäckt**. Boken innehåller fyra rysare som garanterat fyller läsaren med fasa. Du möter spökflickan som sjunger i natten. Hennes röst ekar mellan träden. Den som hör hennes sång blir förhäxad och måste följa henne in i döden. Och vad händer egentligen i monsterhuset med den ökände Jägaren? Tänk om du blir fångad i en tavla och aldrig kan ta dig ut? Vad händer om en ond ande kommer lös?

Läs mer i **Dödens sång och annat otäckt**.

Kenneth Bøgh Andersen är en av Danmarks mest uppmärksammade yngre författare och har blivit tilldelad otaliga priser, däribland Skolebibliotekariens børnebogspris och BMF:s børnebogspris under 2009.

Missa inte heller Hegas stora REA och kampanj med klassuppsättningar. Gå in på hemsidan och läs mer, www.hegas.se



DÖDENS SÅNG OCH ANNAT OTÄCKT

Författare: Kenneth Bøgh Andersen

Översättare: Hans Peterson

Illustratör: Stefan Sonesson

Art nr 7255, ISBN 978-91-858-7734-8

Pris 149 kr, 80 sidor

Från 8 år, Lix 16

Hegas-nivå ● ● ● ○ ○

Välkommen till Hegas

Med lättläst menar vi bearbetat språk, kronologisk handling, formgivet för att underlätta läsandet och att det anges ett lixtal samt en Hegas-nivå i boken.

Innehållet och handlingen utgår från ämnen som intresserar och berör barn och ungdomar. Det är spänning, dramatik, kärlek, vänskap, sport – allt! Vår vilja är att varje barn ska få läsa böcker och ta del av den underbara värld som läsning kan förmedla.

Anna Hjerpe
Förlagschef
anna.hjerpe@hegas.se
042-33 03 40



Läsplattan – nu och i framtiden

FOTO: LENNART KRAFFE



Hallå där... Lo Claesson, bibliotekschef i Vaggeryds kommun, som var tidigt ute med att erbjuda läsplattor till kommun-
invånarna

INTERVJU: **BJÖRN SKOOG & MÅRTEN ÖHMAN**

Hur har det gått hittills?

– Det har varit ganska många som har frågat efter läsplattorna och vi har fått demonstrera dem. Men vi är en ganska liten kommun på 13 000 invånare och vi har för närvarande tre läsplattor, två iRiver och en Letto. Vi har också utarbetat en egen manual eftersom det kan finnas de som inte är så vana vid datorer, och som då tycker det är krångligt att gå via Elibs portal.

Var det självklart att ni skulle köpa in läsplattor till utlån?

– Det var IT-avdelningen på kommunen som först köpte två läsplattor. De hade en tanke om att de skulle dela ut läsplattor till alla medlemmar i kommunfullmäktige. Och så ville de att vi på biblioteket skulle testa.

Vilken funktion tror du läsplattan kommer att ha på biblioteken?

– Det är inte tänkt att man ska låna dem för att

sedan låna e-böcker, utan snarare för att bibliotekets kunder ska få prova dem. Många har läst om dem men vågar inte köpa en innan de provat.

Är det någon speciell grupp som varit intresserade?

– Man skulle kunna tro att det är teknikintresserade, de som alltid köper den nyaste mobilen. Men faktiskt är det många äldre som frågar efter läsplattor. Jag tror att det beror på att man kan zooma i texten och att läsplattan ofta är lättare att hålla i om man exempelvis ligger och läser i sängen.

Kommer ni att köpa in fler läsplattor längre fram?

– Vi avvaktar och eventuellt köper vi in ytterligare några. Men jag tror inte att biblioteken kan tillhandahålla läsplattor till folk. Det blir för dyrt. ■

Författarröster om läsplattan

FOTO: SARA MACKEY



Åsa Ericsson,
aktuell i år med romanen *Svårläst*

Hur ser du på läsplattan som fenomen?

– Allt som får folk att läsa mer är bra. Är läsplattan en möjlighet att på ett smidigare sätt kunna ha med sig böcker och tillgängliggöra böcker för fler människor, är det en fantastiskt god idé. Själv älskar jag böckerna som de är och skulle sakna dem otroligt mycket om jag blev av med dem.

Kommer läsplattan att påverka vårt sätt att ta till oss litteratur?

– Det är ett snabbare sätt att få tag på böcker och ett snabbare sätt att möjliggöra innehavet av en enorm mängd böcker. Har du en bok med dig koncentrerar du dig på den, har du hundra stycken som du kan klicka fram och lägga undan på en sekund är kanske risken att läsandet blir mer distraherat och ofokuserat. Blir den inte mindre värd om den slutar vara ett fysiskt objekt? Mindre värdefull?

Tror du att läsplattan kommer att påverka ditt sätt att skriva?

– Nej, absolut inte. Mitt skrivande anpassar sig inte.

Tror du att läsplattan kommer att få sitt stora genombrott i år?

– Massor med folk kommer förmodligen att köpa läsplattor nu när de kommer eftersom det är en ny fluga. Folk gillar nya flugor. Sverige är ju dessutom ett väldigt trendkänsligt land med en förhållandevis homogen befolkning som är mycket för att följa flocken, göra som alla andra och köpa vad alla andra köper. Så ja, varför inte.

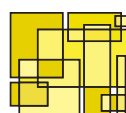
Banbrytande fördelar för framtidens bibliotek

Med Mikromarc 3 får du...

- ett system som utvecklas tillsammans med kunderna
- inga extra kostnader för nya funktioner
- stavningskontroll, RSS, RFID med mera
- SMS-modul utan extra kostnad
- en OPAC som utvecklas
- möjlighet till kostnadseffektiv driftslösning



**Kontakta oss så berättar vi hur du kan använda
Mikromarc 3 på ditt bibliotek!**



Bibliotekscentrum

Läsplattan – nu och i framtiden

Modeller som finns på marknaden idag

Först ut var Amazons Kindle. Sedan har det gått i en rasande takt. På bara några månader har marknaden fullständigt svämmat över med olika modeller, och dessa uppdateras kontinuerligt. Biblioteksbladet guidar till de vanligaste modellerna som finns i handeln. Källor: PC för Alla, Prisjakt, Amazon, Adlibris, Royal-Line



Namn: **Irivier Story**
Cirka pris: 2 600 kronor
Skärm: 6 tum, 600 x 800 pixlar, 8 gråskalor
Storlek: 20 x 13 x 1 cm
Vikt: 284 gram
Minne: 2 GB och plats för sd-kort
Hörlur/högtalare: ja/nej
Batteritid: omkring 7 000 sidvisningar
Textformat: epub, pdf, txt, doc, ppt, xls
Bildformat: jpg, gif, bmp
Ljudformat: mp3
Klarar bibliotekens e-böcker: ja



Namn: **Sony Reader Touch Edition**
Cirka pris: 2 100 kronor
Skärm: 6 tum, 600 x 800 pixlar, 8 gråskalor
Storlek: 18 x 12 x 1 cm
Vikt: 286 gram
Minne: 0,4 GBG och plats för sd-kort/memory stick pro duo
Hörlur/högtalare: ja/nej
Batteritid: omkring 7 000 sidhänvisningar
Textformat: epub, pdf, txt, rft, doc, bbed
Bildformat: jpg, gif, bmp, png
Ljudformat: mp3, aac
Klarar bibliotekens e-böcker: ja



Namn: **Cybook Opus**
Cirka pris: 2 500 kronor
Skärm: 5 tum, 600 x 800 pixlar, 4 gråskalor
Storlek: 15 x 11 x 1 cm
Vikt: 150 gram
Minne: 1 GB och plats för micro-sd-kort
Hörlur/högtalare: nej/nej
Batteritid: omkring 8 000 sidhänvisningar
Textformat: epub, pdf, mobi, txt, html
Bildformat: jpg, gif, png
Ljudformat: nej
Klarar bibliotekens e-böcker: ja

Låntagarröster om läsplattan



Ida Gustavsson, 21 år:
– Det har jag aldrig hört talas om. Men det låter som en fördel ifall man vill låna snabbt.



Gunnar Person, 81 år:
– Tror knappast jag kommer skaffa någon. Fördelen är om man ligger och läser och boken är stor och tung. Då är det jobbigt.



Helena Asplund, 19 år:
– Jag har inte tänkt skaffa någon. Boken får sin personlighet i tryckt form, och blir annars bara en ordmassa.



Ola Johansson, 50 år:
– Det känns inte bra. Det som är fint med biblioteket är att det finns böcker i alla former. Det här känns komprimerat.



Ulla Arvidsson, 68 år:
– Min första reaktion var 'aldrig i livet'. Men nu har jag läst lite mer om det. Man kan ta den med sig då den är lättare än en laptop. Den får dock gå ner i pris först.

ENKÄTER: **BJÖRN SKOOG & MÅRTEN ÖHMAN** (FOTO)



Namn: Amazon Kindle
Cirkapris: 1 900 kronor
Skärm: 6 tum, 600 x 800 pixlar,
 16 gråskalor
Storlek: 20 x 13 x 1 cm
Vikt: 289 gram
Minne: 1,4 GB
Hörlur/högtalare: ja/ja
Batteritid: går att läsa i en vecka på
 samma laddning med trådlös upp-
 koppling
Textformat: azw, pdf, mobi, txt, hmtl,
 doc
Bildformat: jpg, gif, bmp, png
Ljudformat: mp3, audible
Klarar bibliotekens e-böcker: nej



Namn: Letto
Cirkapris: 1 500 kronor
Skärm: 6 tum, 600 x 800 pixlar,
 4 gråskalor
Storlek: 18 x 12 x 1 cm
Vikt: 220 gram
Minne: 512 MB flashminne, 4 GB med
 plats för sd-kort
Hörlur/högtalare: ja/ja
Batteritid: 8 000 sidor
Textformat: epub, pdf, ppt, png, mobi,
 doc, lit, html
Bildformat: bmp, rar, jpg, zip, gif, rtf, tif
Ljudformat: mp3
Klarar bibliotekens e-böcker: ja



Namn: Cybook Gen 3 Gold Edition
Cirkapris: 2 500 kronor
Skärm: 6 tum, 600 x 800 pixlar,
 8 gråskalor
Storlek: 12 x 19 x 0,8 cm
Vikt: 174 gram
Minne: 1 GB, plats för sd-kort
Hörlur/högtalare: ja/nej
Batteritid: 8 000 sidor
Textformat: epub, pdf, txt, mobi, prc,
 doc, html
Bildformat: jpg, gif, png
Ljudformat: mp3
Klarar bibliotekens e-böcker: ja

Författarröster om läsplattan



FOTO: STOCKHOLMSFOTOGRAFEN.SE

Sara Lövestam

Hur ser du på läsplattan som fenomen?

– Jag tror att den i framtiden kommer att ses som en teknisk länk från tiden då boken var på väg in i datorerna och datorerna ännu inte var tillräckligt läsvänliga för att kunna agera läsplatta.

Kommer läsplattan att påverka vårt sätt att ta till oss litteratur?

– Ja, antingen läsplattorna eller det som kommer senare. Man kommer till exempel att kunna söka i texten och få extramaterial som på DVD, och det kommer att göra läsningen mindre linjär, åtminstone i en del typer av böcker.

Tror du att läsplattan kommer att påverka ditt sätt att skriva?

– Nej, inte inom överskådlig tid i alla fall. Men jag kan tänka mig att det kommer att påverka mitt sätt att se på skrivandets potential – när man till exempel kommer att kunna införliva videoklipp på valda ställen i sin bok etc.

Tror du att läsplattan kommer att få sitt stora genombrott i år?

– Nej, jag tror att användningsområdet är för smalt som det är nu och att bokläsande människor än så länge är lite för nostalgiska kring pappersboken.



Namn: Cool-er Reader
Cirkapris: 2 600 kronor
Skärm: 5 tum, 800 x 600 pixlar
Storlek: 16 x 11 x 1 cm
Vikt: 178 gram
Minne: 1 MB
Hörlur/högtalare: ja/nej
Batteritid: 8 000 sidor
Textformat: epub, pdf, rtf, txt, prc, fb2,
 html
Bildformat: jpg
Ljudformat: mp3
Klarar bibliotekens e-böcker: ja



Namn: Sony Pocket Reader
Cirkapris: 2 000 kronor
Skärm: 6 tum, 600 x 800 pixlar,
 8 gråskalor
Storlek: 16 x 11 x 1 cm
Vikt: 220 gram
Minne: 512 MB
Hörlur/högtalare: nej/nej
Batteritid: 7 500 sidor
Textformat: epub, pdf, rtf, txt, bbeb,
 drm
Bildformat: jpg
Ljudformat: nej
Klarar bibliotekens e-böcker: ja



Namn: Nuut
Cirkapris: ej i butik vid denna artikels
 färdigställande
Skärm: 6 tum, 600 x 800 pixlar,
 16 gråskalor
Storlek: 18 x 13 x 1 cm
Vikt: 245 g
Minne: 8 GB eller SDHC 32 GB med
 plats för sd-kort.
Hörlur/högtalare:
Batteritid: 9 000 sidor
Textformat: ebook, epub, pdf, txt, drm
Bildformat: jpeg, png, bmp, gif
Ljudformat: mp3 och wav
Klarar bibliotekens e-böcker: ja

Växjö vill sticka ut

Sammanslagningen av Växjö universitet och högskolan i Kalmar till Linnéuniversitetet har gett samordningsvinster, konstaterar Angela Zetterlund, ansvarig för biblioteks- och informationsprogrammet. Samtidigt jobbar studenterna fortfarande utifrån devisen "Fuck you, I'm from Växjö".

AV ÅSA EKSTRÖM

VISST BLÅSER det en frisk fläkt från biblioteksutbildningen i Kronobergstrakten. Och visst är attityden lite kaxigare än vanligt. Men det är ingen slump utan en väl genomtänkt och medveten strategi för att sticka ut på en tuff utbildningsmarknad. Det menar Angela Zetterlund som är universitetslektor och ansvarig för biblioteks- och informationsprogrammet (BOP) vid Linnéuniversitetet. Hon har en bakgrund som lärare på Bibliotekshögskolan i Borås och disputerade i biblioteks- och informationsvetenskap vid Göteborgs universitet 2004. De senaste åren har hon varit ansvarig för biblioteksutbildningen vid Institutionen för Humaniora i Växjö. Vid årsskiftet förvandlades Växjö universitet och högskolan i Kalmar till Linnéuniversitetet men med säte i båda städerna. BOP och dess kurser återfinns numera under Institutionen för kulturvetenskaper inom det estetiska och humanvetenskapliga fältet med frågor som rör samhälle, vetenskap och konst. Numera examineras även studenterna med en Filosofie kandidatexamen i biblioteks- och informationsvetenskap. Växjö har cirka 100 helårsplatser och ungefär 15 lärare i de olika programmen och kurserna. Höstterminen 2009 hade man 63 antagna studenter och examinerade cirka 20.

Men man räknar med att inom några år ha en volym som omfattar ungefär 150 helårsplatser. När det gäller sammanslagningen ser Angela Zetterlund framförallt samordningsvinster för både lärare och studenter.

– Det är en kick för oss alla att få ingå i ett större sammanhang samtidigt som det ges en chans till lärande i två vardagsnära miljöer. Vi uppmuntrar studenterna att fortsätta jobba utifrån devisen "Fuck You, I'm from Växjö"

– Det är inte bara två organisationer som har slagits ihop – en helt ny organisation har skapats med nya regler och med en ny prefekt på en ny institution. Sammantaget öppnar detta för nya möjligheter.

Framför allt ges tillfälle för den relativt unga men stabila biblioteks- och informationsvetenskapen att få ingå i högre seminarium med traditionella ämnen som exempelvis historia. Något som Angela Zetterlund är övertygad om kommer att bredda både kvalitet och djup i utbildningen.

– Det uppstår spännande kombinationer när tvärvetenskapliga ämnen möter gamla traditionella ämnen. Det är nyttigt att möta kollegor med en helt annan tradition. Något som sannolikt kan vässa kurserna.

Studenterna som söker till Växjö kommer från en region med relativt låg utbildningsnivå i jämförelse med exempelvis BHS i Borås. Söktrycket till utbildningen är bra och det gäller även antalet examinerade. De som avbryter studierna hittar man framför allt bland de som pluggar på distans. Något som är vanligt förekommande vid samtliga universitet och högskolor i landet. Distansstuderande tar helt enkelt på sig för mycket när de tror att man kan kombinera ett heltidsjobb med studier. Enligt en uppföljning som gjorts har en majoritet av de nybakade bibliotekarierna i Växjö fått jobb efter utbildningens slut. Flera



– Vi vill synliggöra för studenterna det faktum att det är en politisk handling att låna ut en bok, säger Angela Zetterlund, fil dr och lektor vid biblioteks- och informationsprogrammet vid Linnéuniversitet i Växjö.

av dem på bibliotek i Smålandstrakten. Angela Zetterlund anser att konkurrensen mellan de olika utbildningssätena är en kvalitets-säkring.

– Konkurrensen är oerhört bra. Det är viktigt att inte alla forskare har samma chef.

I Växjö konkurrerar man genom att medvetet satsa på att ha en tydlig samhällsinriktad profil.

– Vi vill synliggöra för studenterna det faktum att det är en politisk handling att låna ut en bok. Utbildningen ska skapa kritiska och kompetenta bibliotekarierna som vet vad biblioteket har för samhällspolitisk relevans i lokalsamhället, säger Angela Zetterlund.

På forskningssidan har man inom ramen för Växjö högskola gjort en vetenskaplig studie av hur de svenska folkbibliotekens arbete med de fem nationella minoritetsgrupperna – romer, judar, tornedalingar, sverigefinnar och samer – ser ut. Något som gjorts med stöd av Svensk Biblioteksforening och som sammanställs under våren. Alla offentliga institutioner har ett ansvar för integration. Men hur folkbibliotekens arbete i detta fall ser ut har inte tidigare varit föremål för någon studie. Att Växjö saknar en egen doktorsutbildning

BiblioteksGUIDE för webben

WAGNER

www.wagnerform.se

Föryngring i Borås

Allt fler unga och allt fler män väljer att studera vid Biblioteks-
högskolan i Borås. Samtidigt avbryter allt fler distans- och del-
tidsstudenter studierna. Masterprogrammen har flest avhopp
vilket kan bero på att det är svårt att jobba heltid och studera
samtidigt.

AV ÅSA EKSTRÖM

är en nackdel i dessa bibliometriska tider när antalet publiceringsträffar blir allt viktigare för institutionerna, säger Angela Zetterlund. Men man jobbar hårt för att få till stånd en förändring. Förra året fick Växjö sin första professor, Joacim Hansson, i biblioteks- och informationsutbildning, vilket naturligtvis höjer det akademiska anseendet. Institutionen har också anställt två före detta studenter som amanuenser, som även varit involverade i arbetet kring den vetenskapliga studien om folkbibliotekens arbete med de nationella minoriteterna. Växjö har även samarbeten med andra universitet och högskolor, bland annat biblioteksskolan i Köpenhamn.

– Vår förhoppning är att inom en femårsperiod ha infört forskarutbildning inom biblioteks- och informationsprogrammet, säger Angela Zetterlund.

Det skulle betyda kompetensutveckling och det skulle höja statusen. Naturligtvis skulle en sådan akademisk merit innebära nya ekonomiska möjligheter eftersom man i dag inte har en chans att få del av någon större summa från Vetenskapsrådet.

Slutligen konstaterar Angela Zetterlund att fördelarna med sammanslagningen överväger även om resan har varit långt ifrån problemfri. Bland annat har det varit strul med kurskoder och webben vilket orsakat problem för både studenter och lärare. En del ansvarsfrågor har också fallit mellan stolarna.

– När det gäller den digitala biten är Växjö ett svagare kort, säger Angela Zetterlund.

Givetvis satsar universitetet på sociala medier men man hoppas kunna anställa någon med den spetskompetensen inom en snar framtid. Ett steg på vägen är satsningen på en öppen Facebook-grupp för biblioteks- och informationsvetenskap i Växjö. ■

BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN I Borås (BHS) kan inte luta sig tillbaka för att de är landets största och mest välkända utbildnings- och forskningsinstitution i biblioteks- och informationsvetenskap. I den konkurrens som råder måste man i likhet med de andra utbildningsanordnarna ständigt utveckla och förnya utbildet.

Institutionen i Borås erbjuder flera utbildningsprogram och arton fristående kurser – flera av dem med tvärvetenskapliga inslag. Vid sidan av bibliotekarieutbildningen ger man tex en webbredaktörsutbildning och en Master i Digitala tjänster. Tjugo doktorander är knutna till BHS och forskarutbildningen sker i samarbete med Göteborgs universitet. Enligt prefekten Margareta Lundberg Rodin har man en fördel med 70 anställda gentemot de mindre högskolorna och universiteten, inte minst när bibliometrin har fått en allt större betydelse.

– I olika rankingar värderas tex antal vetenskapliga publikationer mycket högt, bland annat av anslagsgivarna. Förra året publicerades 65 vetenskapliga publikationer vid institutionen, förutom ett 25-tal andra artiklar. Generellt innebär anslagssystemet för forskning att etablerade äldre universitet har ett försprång i olika ämnen jämfört med högskolor, konstaterar hon.

I dagsläget har man en professionsdoktorand genom samarbete med KB samt tre fasta post doc-tjänster. 30 forskare är knutna till skolan. BHS har nationella samarbeten med andra universitet (tex Växjö och Umeå) och även internationella samarbeten, något som ständigt uppmuntras från politiskt håll och som också är en förutsättning för att dessa kan komma till stånd.

När det gäller profilering har BHS valt att satsa på sociala medier och social interaktion. Just nu är studenttrycket bra eftersom allt fler väljer att studera i tider av lågkonjunktur och arbetslöshet. Faran är naturligtvis att studenterna ibland saknar tillräcklig studiemotivation eller

erfarenhet. Enligt Cecilia Gärdén, biträdande prefekt vid Bibliotekshögskolan i Borås, har det skett en föryngring bland studenterna och fler killar väljer att plugga i Borås.

– Unga studenter som kommer direkt från gymnasiet innebär för vår del lite fler frågor av studiesocial karaktär. Genomströmningen är något vi ständigt ser över och arbetar med för att förbättra, säger hon.

Förr var magisterstudenterna några år äldre med hyfsat stor studieerfarenhet i ryggsäcken. De var helt enkelt motiverade studenter med ett antal högskolekurser i bagaget som knöt ihop säcken genom att ta en examen vid högskolan. Det är svårt att planera när man inte vet hur många som slutför utbildningen, berättar Cecilia Gärdén.

– Nu har vi både kandidat- och masterstudenter vilket innebär en intressant blandning av unga ambitiösa studenter och mer studievana med akademiska studier och även en hel del yrkeserfarenhet bakom sig.

I samband med att Sverige införde en ny utbildnings- och examensstruktur i enlighet med Bolognaprocessen 2007, har BHS satsat hårt på akademiseringen och infört masterprogram. Dessvärre är det dessa utbildningar som har drabbats av avhopp, framför allt det Internationella masterprogrammet. En professionsanknytning som satts in är mentorprogram för masterprogrammet (se artikel på sid 18).

Cecilia Gärdén berättar att man redan nu diskuterar hur man ska möta eventuella konjunktursvängningar. Det är sårbart med minskande studentkullar eftersom det kan innebära minskade anslag. Tryggheten kan då vara att ha ett brett utbud för att kunna rekrytera nya målgrupper. I Borås satsar man bland annat på riktade fortbildningskurser, exempelvis i Dewey, eller kurser som vänder sig till barn- och skolbibliotekarier. När det gäller nya satsningar är höstens nya kurs, *Bibliotek i det interkulturella samhället*, ett exempel. Åsa Söderling är ansvarig för kursen som bland annat tar upp klass, kön och nationalitet. Angeläget är även att komma tillrätta med att vita svenskfödda medelklasskvinnor fortfarande dominerar bland studenterna på BHS. ■

LINNÉUNIVERSITETET I SIFFROR:

31 000 studenter
15 000 helårsstudenter
2 000 anställda
138 utbildningsprogram
100-tal ämnen, varav 67 examensämnen
1500 Mkr i omsättning varav 350 Mkr forskning/
forskarutbildning

Ett givande och tagande

Bakgrunden till att man i Borås startade ett mentorprojekt 2009 var bl a en önskan om ett nära samarbete med yrkesverksamma på bibliotek runtom i Sverige liksom andra faktorer som gör Högskolan i Borås till ett professionslärosäte.

AV **PIA MATTZON**



– Vi vill att relationen mellan utbildning, forskning och fältet ska stärkas, säger Ingrid Johansson och Rolf Hasslöw, som leder mentorprojektet i Borås.

PROJEKTET, SOM initierats och drivs av Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan (BHS) har fått mycket god respons från fältet. Man är nu inne på andra året med en ny omgång mentorer och adepter, berättar projektledaren Ingrid Johansson.

– Men det här är inte något vi gör istället för praktik. Det här handlar om ett givande och tagande mellan människor.

Praktikens vara eller inte vara är en fråga som ofta är uppe till diskussion när det gäller blivande bibliotekarie, både bland studenter och yrkesverksamma.

– Men detta är inte ”istället för praktik”, det är ett rent och skärt mentorsprojekt som ska bidra till att studenterna får insikt i olika biblioteksverksamheter. Vi hoppas också att kontakten med fältet ska bringa ett slags klarhet i hur teorier omsätts i praktik, säger Ingrid Johansson.

– Vi vill också att relationen mellan utbild-

ning, forskning och fältet ska stärkas.

I den nya utbildningen har BHS gjort en rad insatser för att stärka kopplingen till praktiken: ett stort antal gästlärare, studiebesök och två veckors verksamhetsförlagda studier som även knyts till uppsatsarbetet.

Både Ingrid Johansson och projektledarkollegan Rolf Hasslöw har lång yrkeserfarenhet bakom sig. Båda har bland annat arbetat på biblioteket på Chalmers i Göteborg. Han har också varit chef för biblioteket på Astra Zeneca i Mölndal och hon har jobbat på sjukhusbibliotek. Som undervisande lärare på BHS har de saknat en kontaktyta med fältet.

– Vi har förstått att också fältet vill veta vad som sker på deras gamla lärosäte – många av de yrkesverksamma har ju gått här.

”Mentorn får kunskap och erfarenhet av att vara mentor, en inblick i den nya utbildningen och information om aktuell forskning. Mentorskapet ska vara utvecklande för båda parter.”

Ur broschyren Vill du vara mentor?

För ett par år sedan förändrades utbildningarna inom biblioteks- och informationsvetenskap på BHS. Det tidigare programmet delades upp i tre, som motsvarar olika kompetenser: bibliotekarie, informationsspecialist och informationsarkitekt. Det var till stor del Bologna-deklarationens tre mål som låg bakom förändringen: att främja rörlighet, anställningsbarhet och Europas attraktionskraft som utbildningskontinent.

– Med fokus på det andra målet (anställningsbarhet, reds anm) utvecklade vi den här idén för att knyta utbildning och profession närmare varandra. Genom att yrkesverksamma bibliotekarie kopplas till bibliotekarieutbildningens sista år, kan ökat kunskapsutbyte ske mellan utbildning och yrkespraktik. Det stämmer också väl överens med högskolans profil att bli ett professionslärosäte, berättar Ingrid Johansson.

Deltagande i mentorprojektet är frivilligt. Studenterna får lämna in önskemål om vilket slags bibliotek i landet som de är intresserade

av att vara i. 27 studenter anmälde sig i år och under en introduktionsdag på Bibliotekshögskolan i januari fick mentorer och adepter en chans att mötas för första gången och lägga upp planer för det kommande samarbetet. Genom att lyssna till erfarenheter från mentor och adept som varit igång under ett år och en föreläsning av pedagogen Ingamay Larsson, fick de också inblick i vad mentorskapet innebär.

Mentorerna får ett slutintyg efter genomfört mentorskap och studenterna får en notering i sitt examensbevis. Det utgår inget arvode till mentorerna, men BHS betalar resor tur och retur Borås både vid introduktionsdagen och vid slutträffen. Den som haft utlägg för boende i samband med resorna kan även få dessa betalda.

Bibliotekarierna Leif Eurenus och Åsa Brolund arbetar på Almqvistsgymnasiets bibliotek i Borås. De tog emot fem adepter när projektet inleddes.

– Vi tyckte det lät spännande att möta studenter, att kanske kunna vara till nytta. Vi är också nyfikna på den nya utbildningen, i synnerhet när den verkar vara så teoretisk, i enlighet med Bologna-modellen. Samtidigt är det nyttigt för oss att få vår verksamhet belyst med andra ögon.

– Det är härligt att kunna bidra till att blivande kollegor får en inblick i hur yrkeslivet kan se ut och att kunna diskutera med dem som har lärt sig mycket nytt.

De har träffat sina adepter i biblioteket där de både diskuterat yrkesrollen och utbildningen och även fått testa praktiska uppgifter som att bokprata och sköta utlåningen.

– Och de är fortfarande välkomna hit för att antingen testa jobbet eller diskutera något. Det är lite upp till vad de själva vill.

Annelie Janred är biträdande bibliotekschef på Chalmers bibliotek och hon är mycket nöjd med sitt första år som mentor i projektet. Särskilt givande har det varit att möta studenter som är där hon själv var för 25 år sedan.

– Och det är intressant att få veta vad som händer på utbildningen, vad som är på gång. Det ger oss mycket kunskap, inte minst om vad vi ska tänka på när vi söker nya medarbetare.



– Vi tyckte det lät spännande att möta studenter, att kanske kunna vara till nytta, berättar bibliotekarierna Leif Eurenus och Åsa Brolund som arbetar på Almqvistsgymnasiets bibliotek i Borås.

”Det här är det bästa jag varit med om. Jag har fått en styrka att gå ut och möta verkligheten och modet att söka jobb.”

Adepten Linnea Lindahl som haft två mentorer vid Stockholms stadsbibliotek

Amanda Glimstedt, som nu går tredje och sista året på Bibliotekarieprogrammet, har varit adept hos Annelie Janred och bibliotekschefen Annika Sverrungen. De ingår i en grupp med två mentorer och fyra adepter. För Amanda Glimstedt har mentorprojektet inneburit att hon känner sig tryggare och att hon vuxit som blivande bibliotekarie.

– Jag tror att förankringen i yrkespraktiken är ovärderlig. Det räcker inte med en akademisk utbildning, man behöver det här också, för att se hur det kan fungera. Men det beror inte på att verkligheten och högskolan är olika saker – det är två delar som kompletterar varandra.

Som adept har hon blivit mer säker på sitt yrkesval och har fått bekräftelse på att det hon

lärt sig är relevant kunskap för yrket. Och det har varit roligt och kanske lite förvånande att inse att hon och de andra studenterna också har något att ge till mentorerna.

– Vi kan bidra med mycket mer än jag trodde från början och det är en häftig känsla!

Amanda Glimstedt uppskattar också att hon kan ställa frågor till en person som hon inte har någon privat relation till.

– Det blir värdefullt eftersom det är en neutral relation med någon som är välvillig hela tiden. Mentorerna finns där för mig men jag behöver inte prestera inför dem. Jag kan utvecklas själv, med hjälp av dem. ■

Artikelförfattaren är frilansjournalist i Borås

Mer läsning om mentorprojektet i högskolans broschyr som nås via hemsidan www.hb.se

FAKTA MENTORSPROJEKTET

- 1–3 adepter /mentor.
- Ca tre träffar per termin.
- Träffarna sker under studenternas tre sista terminer i Bibliotekarieprogrammet.
- Mentorer får slutintyg efter genomfört mentorskap.
- BHS står för mentorernas resor till och från Borås under projektet.
- Mentorerna får gratis tillträde till konferenser som arrangeras av institutionen.
- Mentorgruppen blir delaktig i kunskapsutbyte mellan profession och forskning/utbildning samt kvalitetsarbete på Bibliotekshögskolan – bland annat genom att vara en av flera referensgrupper som bjuds in för att diskutera utbildningar och kurser som är relevanta för fältet.
- Utvärdering sker i projektets slutskede.
- Intresserad av att vara mentor för bibliotekariestudenter? Kontakta någon av projektledarna Ingrid Johansson, ingrid.johansson@hb.se eller Rolf Hasslöw rolf.hasslow@hb.se för mer information.

Bibliometri – numera en etablerad uppgift för biblioteken

Lärosätes- och forskningsbiblioteken var snabba med att rycka åt sig initiativet när bibliometri började bli hett. Idag är mätmetoden införlivad i den ordinarie verksamheten vid många bibliotek.

AV **MARIELOUISE SAMUELSSON**

EFTER DE första årens ”hype” är bibliometrin på väg in i en mognadsprocess. Det tror Håkan Carlsson, bibliometriker vid Göteborgs universitetsbibliotek. För fyra år sedan hade han själv inte ens hört talas om ”bibliometri”, idag är mätmetoden ett självklart inslag vid universitet och högskolor.

Metoden innebär, enkelt uttryckt, att man räknar och för statistisk över publicering och citering av forskningsresultat. Antal citeringar och publiceringar i kvalitetsbedömda tidskrifter kan användas för att visa forskningsens kvalitet.

Av en undersökning som genomfördes på uppdrag av SUHF/Forum för bibliotekschefer och arbetsgruppen för bibliometri framgår att det 2009 förekom bibliometrisk verksamhet på 28 av 40 lärosäten, antingen organiserat eller i form av enskilda bibliometriska analyser.

Användningsområden för bibliometri är bland annat att utifrån kvalitetsmått på forskningen avgöra hur medel ska fördelas inom ett lärosäte. Det kan också användas som en av flera meriter vid tjänsteställningar och som underlag för redovisning till utbildningsdepartementet och andra uppdragsgivare, finansärer och myndigheter. I och med den senaste forskningspropositionen har bibliometrin också fått en nationell legitimitet – detta därför att forskningspropositionen fastslog att bibliometriska indikatorer liksom forskares och lärosätens förmåga att dra in så kallade externa medel, kommer att påverka universitetens inkomster från staten.

När bibliometri började bli hett var det ofta biblioteken som ryckte åt sig initiativet. Av de 18 lärosäten där det pågår organiserad bibliometri uppger nio i SUHF:s undersökning att verksamheten är knuten till biblioteket. Vid

fem bedrivs bibliometri både inom ramen för bibliotekets verksamhet och på andra håll inom lärosätet. Vid fyra lärosäten ligger den bibliometriska verksamheten helt utanför biblioteket.

– Det är både tradition och strategiskt arbete som har gjort att bibliometri sköts från biblioteken. Här på GU kan jag se att den bibliometriska verksamheten har nära band med de centrala utvärderingsfunktionerna, säger Håkan Carlsson, som själv inte är bibliotekarie utan har en bakgrund som kemilektor.

– Även om det är en fördel att arbeta nära publikationsdatabasen och andra datakällor som finns på biblioteket, har bibliometrin många andra källor och avnämare, vilket naturligtvis gör det möjligt att etablera bibliometriverksamhet på andra håll i universitetsadministrationen.

Kopplingen mellan bibliometri och bibliotekarieryrket är dock redan etablerad. Idag finns det nyutexaminerade bibliotekarier som arbetar med bibliometri. Efter ett år som bibliotekarie på ett KomVux-bibliotek arbetar Mikael Graffner nu som bibliometriker vid Lunds universitets bibliotek.

– Jag nappade på ämnet under bibliotekarieturbildningen i Lund. Mitt intresse väcktes av en föreläsning och jag gjorde sedan mitt examensarbete om bibliometri och utvärdering, berättar Mikael Graffner.

Han har märkt hur intresset för bibliometri har växt, särskilt efter 2008 då regeringen presenterade den senaste forskningspropositionen.

Mikael Graffner ingår också i en arbets-

grupp som under ledning av planeringschefen vid Lunds universitet bland annat ska utforma nya sätt att fördela forskningsmedel inom universitet. Mikael Graffner tycker att bibliometri passar bra in i biblioteksverksamheten, ”här finns känslan för att strukturera material”.

– Däremot kan det matematiska och statistiska inslaget kännas främmande. Därför är det inte helt fel att ha grundkunskaper i statistik, även om bibliometri i regel inte innebär så avancerade metoder eller invecklade beräkningar.

Mikael Graffner har själv hållit i en grundkurs i bibliometri för bibliotekarier. Han menar att det är bra också för dem som inte alls sysslar med bibliometri att ha koll på metoden och han märker att det bland bibliotekarierna finns en ökande nyfikenhet på området.

– Det händer ju att det dyker upp forskare vid informationsdiskarna, som vill veta hur och var de ska publicera sig.

Håkan Carlsson vid Göteborgs universitetsbibliotek menar att bibliometri kan vara ett stöd för biblioteken att legitimera sin verksamhet – inte minst inför forskare för vilka ”den digitala revolutionen” har minskat bibliotekens betydelse.

– Det finns de forskare som tycker att de betalar för biblioteket utan att riktigt inse vad de får för pengarna. De kan vara missnöjda och tycker att bibliotekarier allt mer ägnar sig åt ”studentservice” och allt mindre åt service till forskare.

Själv ser han tvärtom hur bibliotekariers kompetens kan bli än mer betydelsefull för

”Mikael Graffner menar att det är bra också för dem som inte alls sysslar med bibliometri att ha koll på metoden och han märker att det bland bibliotekarierna finns en ökande nyfikenhet på området.”

forskningen, inte minst utanför universitets- och högskolebiblioteken.

– Tittar man på privata företag så skräddarsyr man där bibliotekariefunktionen efter vad forskargrupperna behöver, både när det gäller närhet och expertis.

Håkan Carlsson uppskattar dock att hans eget arbete som bibliometriker inte är ”smalt”, utan att det tvärtom innebär kontakter ”på många olika nivåer och i olika sammanhang”.

– Det är det som gör att bibliometri är rysligt trevligt att arbeta med – att jag får jobba tillsammans med bibliotekarier, forskare och rektorer och inte minst bibliometrifolk över hela Sverige.

När det gäller ”hype” kring bibliometri är verksamheten trots allt inte mer omfattande än att en och en halv tjänst räcker vid ett stort universitet som i Göteborg. Än så länge.

Håkan Carlsson tror alltså att efterfrågan på bibliometriker och expansionen av verksamheten i någon mån kommer att plana ut i det som han beskriver som en mognadsprocess.

– Bibliometri är fortfarande ett hett ämne på universitet och högstskolor, men det finns också mycket annat spännande när den traditionella bibliotekarierollen förändras. Det gäller inte minst arbetet med Open Access, upphovsrätt och stöd till publicering, säger Håkan Carlsson. ■



– Det är både tradition och strategiskt arbete som har gjort att bibliometri sköts från biblioteken, säger Håkan Carlsson, bibliometriker vid Göteborgs universitetsbibliotek.



ProQuest Entrepreneurship

www.proquest.com

ProQuest Entrepreneurship erbjuder studenter, MBA program och Sveriges framtida företagare en unik samling av entreprenör titlar:

- Videoklipp med konkreta tips från framgångsrika Entreprenörer.
- Stort samlat material för att starta eget företag såsom: Uppsatser, affärsplaner, marknadsrapporter, business cases och mycket mer.
- Vi erbjuder även senaste forskningen från tusentals vetenskapliga resurser inklusive titlar som Emerald, Palgrave och SSRN (Social Science Research Network).
- Data och marknadsundersökningar för att utvärdera nya produkter och idéer som *Snapshots Industry Reports* och *Hoover's Company Profiles*.



**FINNS DET EN FRAMTIDA
KAMPRAD, KREUGER ELLER
STENBECK I DITT BIBLIOTEK?**

**Om Ni vill veta mer eller prova
kostnadsfritt i 30 dagar, Kontakta:
martin.blomkvist@proquest.co.uk
och ange koden AD 624 10.**

Wikipedia som verktyg i högre studier

I mitten av november förra året höll Wikipedia Academy sin tvådagarskonferens på Stockholms universitet med workshops och föreläsningar om Wikipedia ur ett akademiskt perspektiv. Bland annat diskuterades användningen av Wikipedia inom högre utbildning och forskning.

AV ÅSA EKSTRÖM

LENNART GULDBRANDSSON, kallad Hannibali i Wikipediasammanhang, är ordförande i Wikimedia Sverige. Han är föreläsare, har skrivit boken *Så fungerar Wikipedia* (2008) och är en aktiv så kallad wikipedian som på sin fritid både skriver i och faktagranskar Wikipedia. Lennart Guldbrandsson är naturligtvis en ivrig förespråkare för att skolan bör använda sig mer av Wikipedia. Problemet med elever som alltför ofta väljer den enkla vägen och kopierar hela Wikipediatexter går enkelt att förhindra, menar han.

– Att jämföra två artiklar är ett bra knep för att förhindra exakta kopior av Wikipediatexter, exempelvis jämförelser mellan NE- och Wikipedia. Om man anonymiserar källorna är det ett enkelt och bra sätt att träna källkritik på, säger han.

Lennart Guldbrandsson menar att det är praktiskt att Wikipedia är så transparent. Har man bara URL:en så kan man se datum och klockslag när sidan skapats. Man kan även se om den som skrivit texten fått beröm eller varningar. Kritik mot Wikipedia har gjort gällande att det ofta förekommer felaktigheter. Något som inte stämmer i den utsträckning som påstås. Visserligen innehåller den engelska Wikipedia 3 miljoner artiklar medan den svenska versionen inte har mer än en halv miljon artiklar. Samtidigt har det gjorts tester som visat att Wikipedia är lika tillförlitligt som uppslagsverket *Encyclopedia Britannica*. Det pågår ständigt en febril verksamhet med påfyllning av fakta till texterna. Lennart Guldbrandsson understryker att den tredje uppgiften för universiteten är att informera allmänheten.

– Forskarna kan vara aktiva och lägga till källor, faktagranska, svara på frågor och lägga till bilder. Det tjänar hela samhället på.

Framtidens klassrum kanske borde bestå av bibliotekarier och lärare som bygger ämnesportaler – exempelvis en Krakowportal där man hjälps åt med att fylla på wikin med kunskap. Kanske det var därför det hölls en workshop där deltagarna fick prova på att skriva in och redigera texter i Wikipedia.

Lennart Guldbrandsson berättar att det ibland blir konflikter när en diskussionssida leder till intressekonflikter mellan forskare. Som användare kan man då alltid kontakta administratören eller vända sig till det centrala diskussionsforumet Bybrunnen där wikipedianerna hänger. Förra året diskuterades frågan huruvida det heter författarinna eller om både män och kvinnor ska kallas för författare. När det gäller kön råder det nästan en total mansdominans bland wikipedianerna. Av dem som går in och ändrar i texterna är 80 procent män. Ofta hörs klagomål om att svenska Wikipedia inte har lika långa, utförliga och informativa texter som den engelska versionen.

– Det är ju ok att översätta från engelska Wikipedia om man så vill men man ska vara försiktig med direktöversättningar. Ett gott råd är att hellre översätta två meningar än hela texten, säger Lennart Guldbrandsson.

Susanne Waldén, doktorand i etnologi vid Uppsala universitet och lärare vid Södertörns högskola samt Jan Hjalmarsson, enhetschef för interaktivt lärande vid Södertörns högskolebibliotek, berättade om konsten att använda ett kritiserat uppslagsverk kreativt i undervisningen. Vid ett första tillfälle träffade de sina etnologistudenter och presenterade då grundligt hur kritisk informationssökning går till och förklarade de vetenskapliga begreppen för den. Därefter fick eleverna i uppgift att jämföra publiceringsverktyg för att se begränsningar och möjligheter. Eftersom studenterna använder sig av Wikipedia tyckte de bägge lärarna att det kunde var en bra utgångspunkt för en diskussion om källkritik och informationssökning. Studentutvärderingen gav ett

positivt resultat vad gäller nätbaserat lärande och studenterna visade sig vara högst kapabla till kritiskt tänkande. Så ingen akademisk panik i faggorna från det hållet. Även Peter Gill, professor i pedagogik vid Högskolan i Gävle, använder Wikipedia som en brygga mellan vad som är faktiskt och falskt i den virtuella världen. Han är förespråkare av innovativ examination och betygssättning där Wikipedia kommit att spela en roll. Studenterna får i uppgift att skriva sina slutgiltiga textversioner i Wikipedia. Peter Gill menar att man på så sätt skapar Wikisanningar.

– Biblioteken utmanas av Wikipedia! Det är biblioteket på nätet och den öppna källkoden som attraherar – det demokratiska i att det är tillgängligt för alla, själva skapandet samt det inkluderande förhållningssättet.

Lite oväntat var det att ingen i församlingen av bibliotekarier ställde någon fråga kring eller ifrågasatte att på detta sätt marginaliseras i en handvändning.

Magnus Eriksson är lärare i telekommunikation vid Mittuniversitetet och wikipedian sedan 2002. Han lät sina studenter författa Wikipediaartiklar som redovisningsuppgift första gången hösten 2006. Förra året gav han och två kolleger världens första universitetskurs dedikerad till wikier och Wikipedia. En distanskurs på halvfart: "Wikipedia – författande, trovärdighet och teknik".

Studenterna får lära sig grundläggande wikitermonologi, författande och riktlinjer kring författandet. Det är ett sätt att sprida sin forskning, menar Magnus Eriksson. Det ger betydligt mer än ett uppslagsverk eftersom man kan bli refererad. Wikipediapublicering ger stor återkoppling, hävdar han. Det är även mer motiverande för studenterna att skriva för en riktigt stor publik. I november förra året hade hans elever ett kursmoment om telekommunikation vilket resulterade i att de skapade 26 nya artiklar i Wikipedia. Studenterna försåg också 35 artiklar med mer fakta.



FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

Bibliotekarier, forskare och journalister samlades under två dagar för att lära sig mer om Wikipedia. En av kvällarna bjöds på mat och mingel.

Hans slutsatser är att Wikipedia på så sätt får fler korrekta och teoretiska artiklar och färre felaktiga referat.

– Frågan är inte om man ska dela med sig utan när. Det är en fråga om trovärdighet.

Magnus Eriksson berättade att 35 procent av dem som gick kursen var kvinnor och att 13 procent av dem studerar till bibliotekarier. Hans syn är än mer lik den tyska varianten av Wikipedia. Där satsade staten på att få forskarna att skriva i Wikipedia vilket innebär att det är universitet och högskolor som står för det mesta av materialet. Och att endast akademiker skulle få skriva i Wikipedia – det finns de som skulle vilja se mer av en sådan utveckling också i Sverige. Så har vi ju haft det i decennier när det gäller uppslagsverk vilket innebär att det är mängder av material och ämnen som inte avhandlas. I Sverige är det tvärtom allmänheten som är de flitigaste skribenterna i referensarbetet. Det är inte alla som anser att artiklarna ska vara genomgångna av så kallade experter för att vara kvalitetssäkrade.

Många hävdar att själva magin i Wikipedia ligger i att alla kan bidra med kunskap. Andra menar att Wikipedia är en plattform för vetenskaplig publicering.

Eva Hemmungs Wirtén, professor i biblioteks- och informationsvetenskap vid Uppsala universitet och författare till två uppmärksammade böcker om upphovsrätt, påpekade att maktrelationerna är lika påtagliga i den digitala världen som i den fysiska. Att det finns en encyklopedisk enfald trots mängder av discipliner.

– Det är tvärvetenskapligt och angloamerikanskt: The West and the Rest, menade hon.

I det stora landet i väst finns en copyright-tradition som skiljer sig från de svenska lagarna. Där är jurister mer av implementerare snarare än ifrågasättare. Samtidigt har kritik mot upphovsrätten i Europa resulterat i Creative Commons. Det finns två tendenser idag, menar Eva Hemmungs Wirtén: en som går mot en ökad kontroll och inhägnad och en som går mot öppnare system som vill tillvarata allmänhetens intressen.

– Skärpningen av upphovsrätten från 50 till 70 år är ett exempel mot en ökad inhägnad. Regleringar som WTO/Trips och utvecklingen där pappersböcker förvandlas till en mjukvara med traditionell kunskap, är andra exempel.

– Forskarvärlden är paradoxal eftersom den

också är så räddhågsen: ”Hur ska vi skydda våra föreläsningar och vår forskning?”, tycks vara den största oron, konstaterade hon.

Naturligtvis rör det sig om kapital – en spänning mellan att göra och skapa saker och att äga det skapade. Därför finns det gate keepers som bevakar dessa intressen, menar Eva Hemmungs Wirtén. Det blir ett slags svartsjuka där eliten konstaterar att pöbeln är okunnig.

Men Lars Ilshammar, chef för Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek, som avslutade konferensen, menar att det är logiskt att medborgare nätverkar, exempelvis på Wikipedia.

– Demokratier byggs underifrån. Det är därför det är så viktigt att utrusta medborgaren med större demokratiska verktyg och medel. ■

Lästips: Eva Hemmungs Wirtén:

No Trespassing: Authorship, Intellectual Property Rights and the Boundaries of Globalization (2004).

Terms of Use: Negotiating the Jungle of the Intellectual Commons (2008).



Allt för dig.

NY!



20%

Quattro

Exponeringsställ, nyhet.

4455 Quattro, vit **NU 3.920:-**

4456 Quattro, svart **NU 3.920:-**

Beställ separat

(ingår ej i Quattro)

← **34460** Exponeringshållare **66:-**

34459 Exponeringshållare **46:-**



NY!

Märkpennor

2034 CD/DVD pennor **42:-/fp** (4 st)



Lagerrensning

Fler produkter i nätbutiken!

2918 Bärkasse i papp Prissänkt **515:-/200 st**

Favorit!

10% på exponering och förvaring



På podiet:

3424 Linnea **NU 48:-**

Till höger:

82392 Podier i två storlekar **NU 355:-/2 st**



50318 ErgoSpace **NU 113:-**



10%

Lappland bokvagn

Bokvagn. Sid 53 i vår katalog.

4396 Röd **NU 3.442:-**

4397 Vit **NU 3.442:-**



KAMPANJER

Beställ direkt www.eurobib.com Tel 046-31 18 50



Larry AV-väljarfack
Bilderbokslåda. Sid 21 i vår katalog.
4341 Svart **NU 5.861:-**
4342 Vit **NU 5.861:-**
4343 Röd **NU 5.861:-**

Fler produkter i Larry-kollektionen på:
www.eurobib.com

Snygg och slitstark!



Birds
Bärkasse i non-woven, 100 st. Slitstark, vattenavvisande och tvättbar med tryck på båda sidor.

Längden på handtagen gör det möjligt att bära kassen över axeln eller hålla den i handen utan att den åker i backen!

Format: 350 x 350 mm. Bälgs 120 mm.
OBS! Kan beställas nu för leverans i mitten på maj!

2948 Bärkasse i non-woven **1540:-/100 st.**

Allt för dina besökare.

Förbättrat utförande

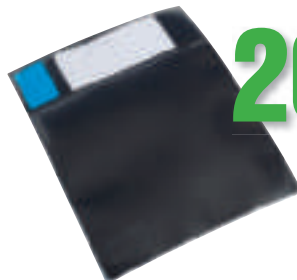
Malmö CD/DVD-skåp
Nu kan du välja Malmö-skåp med eller utan förvaringslådor. Finns för CD och DVD.

Förändringar:
Grundare låddjup → Lättare att bläddra bland titlar.
Utan lådor → Förvara boxar eller andra skrymmande emballage/format på hyllplanet.

Malmö är Bästa Köp; dvs favorit med ständig prispress!

FÖRVARING FÖR STORA FORMAT! →

Spara utrymme!



CD fickor/boxar

Vi byter förpackningsstorlekar på CD-fickorna! 20% rabatt så långt lagret räcker på tidigare förpackningar. Platsbysparingar CD-fickor med utrymme för omslag, broschyr, bibliografisk etikett och färgmarkering. Lämpliga även för RFID-system.

Format: B135 x H175 mm.
Material: Plast, polypropen (PP).

170606	1 CD	NU 389:-/50 st
170607	2 CD	NU 543:-/50 st
170608	3 CD	NU 670:-/50 st
170609	4 CD	NU 792:-/50 st
170610	5 CD	NU 880:-/50 st
170611	6 CD	NU 956:-/50 st



Förvara skivor på hylla!

20%



Favorit!

Mediabox

Med tre dubbelfickor.
Box för effektiv förvaring av CD/DVD eller talbok.
Transparent insticksficka för omslag.
Boxen består av 100% återvinningsbart material.

Format: D14 x B163 x H138 mm.

3809 Mediabox 5 **NU 13:-/st.**

& VÅRNYTT!

Biblioteksvaruhuset
Eurobib
direct

Lammhults Biblioteksdesign AB | Åkergränden 7
221 00 Lund | Tel. 046 31 18 50 | www.eurobib.com

Priser gäller tom 100531 Alla priser exklusive frakt och moms. VI HAR FMV-AVTAL.

Speciellt nobelt



FOTO: NOBELMUSEET

Nobelmuseets forskningsbibliotek inrättades i november 2005. I början av mars i år öppnade man för den intresserade allmänheten – såväl forskare som studenter liksom för dem med ett specialintresse för allt kring nobelpriset.

AV **HENRIETTE ZORN**

FRAM TILLS nu har biblioteket, beläget i Nobelmuseets lokaler i Börs-
huset i Gamla stan, varit ett internt
bibliotek för Nobelmuseets personal
och gästforskare eller forskare knutna till museets forskningsavdelning, som också är den avdelning som driver biblioteket. Visserligen har man som intresserad allmänhet kunnat använda biblioteket men det har byggt på att man har bokat tid och haft en överenskommelse kring ett eventuellt besök. Nu finns det möjlighet att slinka in en dag i veckan, tisdagar mellan 13 och 16, och självbotanisera i samlingen. I dagsläget består den av cirka 5 000 titlar – i första hand inriktat på litteratur kring Alfred Nobel, Nobelprisen samt Nobelpristagarnas liv och forskning. Andra viktiga ämnesområ-

den är museer och museologi samt idé-, vetenskaps-, teknik- och medicinshistoria. Det stora flertalet titlar är sökbara i LIBRIS webbsök. Att öppna för allmänheten har varit planerat länge, att det har dröjt beror på att man har behövt tid att bygga upp beståndet.

– Biblioteket är en del av museet och museet, som invigdes 2001, finns ju till för att människor ska kunna besöka oss. Vill man veta mer om Nobelpriset är biblioteket en resurs och det känns självklart att den ska vara tillgänglig för dem som är intresserade. Under ett par år har biblioteket varit under uppbyggnad och nu finns det ett så pass omfattande material att det kan vara intressant för människor att besöka, säger Karl Berglund.

Han är ensam heltidsanställd bibliotekarie

vilket förklarar den begränsade öppettiden till en dag i veckan. Han är dock nog med att påpeka att det, liksom tidigare, går att höra av sig via mejl och bestämma andra tider utöver den publika.

Karl Berlund är ganska ny på tjänsten, han började i augusti 2009, och har tidigare studerat till bibliotekarie samt jobbat extra på Stockholms universitetsbibliotek.

Förutom samlingarna rymmer biblioteket bland annat fyra forskarplatser, två allmänna läseplatser, datorer för litteratursökningar, internet samt kopieringsmöjligheter. Biblioteket prenumererar också på ett trettiotal tidskrifter som finns att läsa i läsesalen. Av praktiska skäl kan hemlån inte göras, vare sig av böcker eller tidningar.

Beståndet växer snabbt och följer den aktuella forsknings- och utställningsverksamhet som bedrivs vid Nobelmuseet.

– Jag jobbar med att katalogisera och lägga in böcker hela tiden. Vi köper in ganska mycket nytt eftersom det finns många luckor i de ämnesområden vi har. Vi vill vara ett specialbibliotek som har allt relevant om Alfred Nobel och Nobelprisets historia och även mycket material om och kring de enskilda pristagarna.

– Vi sitter ju i samma hus som Svenska Akademiens Nobelbibliotek och tanken är att vara ett komplement till det. Nobelbiblioteket har ju allt kring litteraturpriset så vi försöker fokusera mer på de vetenskapliga pristagarna samt freds- och ekonomipristagarna.

Biblioteket finansieras av museets forskningsavdelning som i sin tur får sin finansiering genom statliga medel och publika intäkter, dvs besökare och sponsorer.

– Vi finansieras alltså inte via Nobelstiftelsen som många tror. Nobelmuseet är inget hyllningsmuseum och man vill gärna stå på egna ben. Biblioteket är en del av forskningsavdelningen som finns på museet och det har varit en uttalad policy från början att vi ska vara ett forskningsnära bibliotek, säger Karl Berglund.

När vi talas vid någon vecka efter det att biblioteket öppnade för allmänheten har man bara hunnit ha öppet en enda dag. Då var det inte precis någon rusning – en besökare...

Men i samband med öppnandet har biblioteket anslutit sig till fjärrlånesamarbetet via LIBRIS, vilket gör att all litteratur kan lånas hem via lantagarens eget bibliotek.

– Det kom genast förfrågningar – så jag vet att det finns intresse från andra institutioner. Jag gissar att det kommer att bli större tryck på fjärrlåneverksamheten än på de fysiska besöken. ■

Högskolan inte jämställd

UNDER FÖRVÅREN arrangerade Delegationen för jämställdhet i högskolan tre temakonferenser om praktiskt jämställdhetsarbete i akademien. I samband med dessa presenterades också rapporten "Jämställdhet i akademien – en forskningsöversikt" där Drude Dahlerup, professor i statsvetenskap med inriktning på genusforskning vid Stockholms universitet, kartlägger forskning om jämställdhet vid svenska lärosäten under det senaste decenniet. Det är alltså fråga om en inventering i vilken bl a forskning om kvinnors och mäns karriärmöjligheter i universitetsvärlden redovisas liksom grundutbildningens form och innehåll. Studier av akademiens kultur och normer tas också upp liksom den forskning som har bedrivits om sexuella trakasserier. Drude Dahlerup lyfter också fram kunskapsluckor på en rad områden. Bland annat påtalas behovet av fler komparativa studier och studier som fokuserar på vilka konsekvenser senare års strukturella, organisatoriska och ekonomiska förändringar av akademien har fått för jämställdheten.

I rapporten konstateras att forskningen om jämställdhet i akademien är ett relativt nytt forskningsfält i Sverige men att det under det senaste decenniet har funnits ett växande intresse bland forskarna för studier av akademien ur ett genusperspektiv. Rapporten identifierar ett tjugotal relevanta avhandlingar från de senaste tio åren. Huvudintrycket från denna forskning är att akademien består av ickejämställda organisationer. Samtidigt finns självbilden av att kön inte spelar någon roll inom universitet och högskola utan att det är meriter och könsneutrala principer som är vägledande. Att cirka 80 procent av professorerna är av manligt kön borde få den självbilden att krackelera.

De studier som rapporten tar upp beskriver universitetskarriären som ett "läckande rör", där kvinnor antingen lämnar eller sorteras bort i större omfattning än män. Drude Dahlerup skriver sammanfattningsvis att den nyaste forskningen visar att detta könsskeva "läckage" på vissa utbildningar har förskjutits – från att tidigare ha skett vid övergången från grundutbildning till forskarutbildning till att idag inträffa senare i karriären.

Samtidigt kan man se att män fortfarande har större chanser över tid att göra forskarkarriär än kvinnor med samma utbildningsbakgrund. Den sk fördröjningstesen, enligt vilken förekomsten av fler kvinnor på lägre

nivåer så småningom utvecklas till jämställdhet på högre nivåer, stämmer uppenbarligen inte, slår rapportförfattaren fast. Det i sin tur innebär att även med en växande andel kvinnor inom grund- och forskarutbildningen, kommer jämställdhet inom akademien inte av sig själv.

Delegationen för jämställdhet i högskolan hoppas att rapporten kan fungera både som en översikt för de läsare som snabbt vill få en inblick i aktuell forskning på området och som inspiration för alla dem som planerar nya studier av jämställdheten i akademien. Som rapporten visar: en hel del har redan gjorts men mycket återstår.

HZ

Länk: Jämställdhet i akademien – en forskningsöversikt: <http://www.jamstalldheti-hogskolan.se/Bazment/dj/sv/Delegationens-rapporter.aspx>

Delegationen för jämställdhet i högskolan är en statlig utredning som har tillsatts av regeringen. Delegationen ska stödja insatser och föreslå åtgärder som främjar jämställdhet i högskolan. Delegationen för jämställdhet i högskolan ska slutredovisa sitt uppdrag till regeringen senast den 1 januari 2011.

Prispress på digitaliseringsrobot

SEX FORSKNINGSBIBLIOTEK har gått samman för att pressa priset vid köpet av varsin digitaliseringsrobot. Affären är värd nio miljoner kronor och upphandlingen leds av KB. De sex forskningsbiblioteken som samarbetar kring affärsupphandlingen är KB och universitetsbiblioteken i Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå. En digitaliseringsrobot fungerar ungefär som en mycket avancerad kopieringsapparat. Selektiv upphandling har gjorts och tre företagsleverantörer konkurrerar om affären. Representerar för forskningsbiblioteken ska nu åka till leverantörerna i Österrike, Norge och Sverige för att testa utrustningen på plats. I slutet av april siktar KB på att valet av leverantör ska vara gjort.

AE

Rationaliseringar för LIBRIS-biblioteken – om bokleverantörerna vill

Kungl. biblioteket/LIBRIS har tagit fram en generell modell som möjliggör för bokleverantörer, dvs återförsäljare som Adlibris, Bokus och andra bokhandlar som levererar böcker till bibliotek, att utveckla förvärvsrutiner kopplade till LIBRIS. För att rationalisera bibliotekens arbete kan återförsäljarna med hjälp av LIBRIS data och infrastruktur erbjuda sina kunder bibliografiska poster i samband med att de köper böcker eller andra medier.

– Samtidigt som biblioteken beställer boken kan man beställa en bibliografisk post till sin katalog. Och då är tanken att man i samband med det här också kan lägga till viss data som hyllsignum och lokala ämnesord etc – det är lite upp till bokleverantören vad de väljer att erbjuda, säger Maria Kadesjö, verksamhets-samordnare på LIBRIS.

När biblioteket har köpt boken kan bokleverantören skicka posterna i ett av LIBRIS spe-

cificerat format till LIBRIS där det behandlas, matchas på ISBN och läses in i LIBRIS-databasen.

De levererade posterna blir dagen efter en beställning tillgängligt för bibliotekens lokala system via LIBRIS reguljära exportrutiner. Inläsning i LIBRIS följs upp av ett automatiskt e-postmeddelande till bibliotekets kontaktperson (biblioteket eller leverantören skickar e-postadressen till LIBRIS kundservice).

Tjänsten gäller i första hand LIBRIS-bibliotek och ger rationaliseringar i och med att de slipper manuell katalogisering i LIBRIS efter att de har förvärvat en bok. I och med att posten kommer in i LIBRIS exporteras den dessutom automatiskt till bibliotekets lokala bibliotekssystem.

Men det är alltså upp till leverantören att själv utveckla tjänsten och man kan fundera över hur pass stort intresset är med tanke på

att det ändå innebär merarbete för t ex bokhandeln.

– Det har inte varit någon rusning. Några har hört av sig. Det är lite svårt att nå ut. Vi tänker att det är biblioteken som måste veta om att den här möjligheten finns för att i sin tur kräva detta från återförsäljarna – det tar säkert lite tid innan det kommer igång på bred front. Å andra sidan blir det här ett sätt för leverantören att vinna kunder bland biblioteken eftersom det blir en rationalisering för dem, säger Maria Kadesjö.

Den nya förvärvsrutinen är en vidareutveckling av den modell för metadataleverans som ursprungligen utvecklades tillsammans med Lunds universitets bibliotek och den brittiska bokleverantören Dawson Books (dawson2libris).

HZ

WWWBOKKAMPAJ!



LINNEA TIDSKRIFTSNURRA
Art.nr 690212



BIKETJÄNST

www.biketjanst.se

GÄLLER T.O.M. 30 MAJ 2010. GÅR EJ ATT KOMBINERA MED EV. ÅTERFÖRSÄLJARRABATTER!

"Hobbykurs" försvaras

HÖGSKOLEVERKET SKA få i uppdrag att granska så kallade "hobbykurser" inom den svenska högskolan. Detta efter att Högskole- och forskningsminister Tobias Krantz riktat kritik mot alltför flummiga akademiska kurser. En av de utbildningar som har nämnts i media är en bloggkurs vid Högskolan i Borås.

– Det är nästan paradoxalt att kalla en bloggkurs för något trivialt och hobbymässigt. Att lära sig hur man hanterar de nya sociala medierna är guld värt för alla typer av aktörer, säger Jan Nolin, forskare på Bibliotekshögskolan.

Det har spekulerats i om vissa kurser vid landets högskolor enbart ges för att på ett enkelt sätt erövra högskolepoäng. Därför ska Högskoleverket få i uppdrag att granska högskolornas kursutbud. Bland de kurser som nämnts i sammanhanget är en kurs i Pilateträning på Karlstads universitet, Kemi för båtfolk vid Göteborgs universitet och Bloggens teori och praktik vid Högskolan i Borås (BHS). Ledningen för BHS tillbakavisar kritiken och menar att skapandet av en blogg bara är en liten del av kursen. Det handlar mer

om hur man kan studera bloggar akademiskt och ta del av den teknik och forskning som finns. Man ser även kritiskt på fenomenet i ett större samhällsperspektiv. Bloggen är ju en del av ett större kluster av teknologi som förändrar samhället dramatiskt.

– Vi kan nog tala om en känsla av Klondyke. Vi är tidiga med denna kurs i vårt utbud. Skeptikerna undrar om det kan finnas något värt att forska om, precis som man gjorde förr när det gällde tv, film, musik och film... Svaret vet vi ju, säger Jan Nolin.

Margareta Lundberg Rodin, prefekt vid BHS, tycker att bloggkursen tagits ur sitt sammanhang i debatten och menar att forskning kring sociala medier behövs. En eventuell granskning av Högskoleverket är ingenting som bekymrar henne.

Eftersom vi är offentligt finansierade är vi vana vid att bli granskade. Vi har ett väldigt seriöst kvalitetsarbete kring det vi gör. Jag är inte alls oroad av att granskas, vi har inget att frukta.

ÅE

Kåren i siffror – SCB

DET RÅDER GOD tillgång på nyutexaminerade bibliotekarier liksom på dem med tidigare erfarenheter i yrket. Det visar SCB:s Arbetskraftsbarometer 2009.

I rapporten presenteras resultaten från en studie över könsstrukturen per utbildning och yrke perioden 1990–2030.

Arbetsmarknaden har länge varit kärv för biblioteks- och informationsutbildade. Enligt SCB:s mätningar väntas efterfrågan öka något på lång sikt, medan tillgången på utbildade beräknas bli oförändrad. Det positiva är att dagens läge med ett överskott av utbildade därmed kan antas gå mot en mer balanserad situation.

2007/2008 uppgick andelen examinerade till 314, majoriteten var kvinnor, 79 %. Andelen män var 21 %. 2007 var andelen förvärvsarbetande inom yrket 5 600 varav 79 % var kvinnor och 21 % var män. Och enligt SCB kommer kvinnodominansen att bestå fram till 2030 – sett till beräkningar över antalet utbildade fram till dess och under förutsättning att tillströmningen av kvinnor och män till högskolan även på sikt ser ut som den gör idag. Både antalet kvinnor och män med denna utbildningsbakgrund beräknas växa marginellt fram till 2030 och andelen kvinnor och män antas vara densamma som idag.

Antalet bibliotekarieutbildade kvinnor och män i åldern 20–64 år, var fler 2007 (6 060) än 1990 (4 670). Flest (kvinnor och män) återfinns i åldergruppen 50–64 år: 3 170. Återväxten är i jämförelse klen. 2007 återfanns i åldergruppen 20–34 år 930 utbildade kvinnliga och manliga bibliotekarier. Noteras kan också att antalet anställda i yrket har en tydlig koppling till utbildningen.

Genomsnittliga månadslönen för nyutexaminerade kvinnor i den statliga sektorn 2008 var 24 500 kronor, motsvarande siffra för männen var 23 600 kronor. För yrkeserfarna i den statliga sektorn låg kvinnorna på 28 200 kronor medan männen låg marginellt högre med 28 300 kronor.

För den kommunala sektorn såg de genomsnittliga lönerna ut som följer: Nyutexaminerade kvinnor och män: 22 800 respektive 22 500. Yrkeserfarna kvinnor och män: 26 800 respektive 27 800.

För den privata sektorn finns statistik bara för kvinnorna vad avser genomsnittlig lön och

den ligger högre i jämförelse med de övriga sektorerna: För nyutexaminerade på 24 600 kronor och för yrkeserfarna på 29 500 kronor.

Den sektor som sysselsätter flest bibliotekarier är tveklöst den kommunala där andelen verksamma 2008 utgjorde 63 %, att jämföra med den statliga sektorn 22 % och den privata 15 %.

Högskoleverket spår balans

SCB:s siffror om den framtida arbetsmarknaden för biblioteks- och informationsvetare får stöd i Högskoleverkets senaste rapport om hur arbetsmarknaden kommer att se ut när de som börjar studera i höst blir klara med sina utbildningar om tre till fem år. Enligt rapporten har antalet nybörjare på program och ämneskurser inom biblioteks- och informationsvetenskap minskat med nästan en tredjedel sedan läsåret 2005/2006 (då tillströmningen var som högst).

Det medför att antalet examinerade också kommer att minska under de närmaste åren. Från och med 2011 beräknas tillskottet av utbildade bli cirka 200 per år.

Av de i dag yrkesverksamma med en biblioteks- och informationsvetenskaplig examen är en femtedel 60 år eller äldre. Det medför, enligt Högskoleverkets rapport, ett ökat rekryteringsbehov på grund av många pensionsavgångar under de kommande fem åren. Från mitten av 2010-talet minskar sedan rekryteringsbehovet gradvis fram till 2025.

2011–2014 räknar man med ett årligt rekryteringsbehov som är cirka 60 personer större än antalet nyutexaminerade. De sista åren fram till 2025 beräknas läget bli mer balanserat då rekryteringsbehovet minskar till drygt 200 per år. Många pensionsavgångar och en fortsatt stabil låg tillströmning till utbildningen kan alltså innebära att dagens överskott går mot ett mer balanserat läge. På sikt.

Allt färre har grundskoleutbildning

OM MAN BORTSER från yrken och utbildningar specifikt så är den allmänna trenden att utbildningsnivån stiger. Det är de senaste två decenniernas kraftiga expansion inom högskolesektorn som gör sig gällande. Det är framför allt bland kvinnorna som utbildningsnivån stiger – och om mönstret består fortsätter att stiga. År 2030 antas över 50 % av kvinnorna ha en eftergymnasial utbildning, jämfört med 39 % år 2007 (och 22 % 1990). Motsvarande siffror för männen är: 36 % år 2030, 31 % år 2007 och 20 % år 1990. Den uppmärksamme noterar att 1990 var det jämt mellan könen ifråga om eftergymnasial utbildning.

Klart problematiskt är att fler högskoleutbildade kommer ut på arbetsmarknaden än antalet som lämnar den.

1990 hade cirka 21 % (i åldern 20–64 år) någon form av eftergymnasial utbildning. Motsvarande siffra för 2007 var 34 % och 2030 beräknas siffran ha stigit till cirka 44 %.

Än mer problematisk är den sjunkande trend som framgår för dem med högst för-gymnasial utbildning, dvs grundskola eller motsvarande. 1990 hade 31 % av befolkningen i åldern 20–64 år högst för-gymnasial utbildning. Enligt SCB bedöms denna andel ha sjunkit till 10 % år 2030. Här borde det finnas en utmaning för biblioteken.

Cykla omkring

BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET

Stöd BRIS!
BRIS.se
PG 90 15 04-1

BRIS

Nya neddragningar i Stockholm

Flera tjänster ska bort och öppettiderna minskar när Stockholms stadsbibliotek återigen ska spara. Kultur- direktören i Stockholm menar att personalen får vänja sig och kallar neddragningarna för utveckling.

FOTO: CECILIA ANDREASSON



Satsning på nya lokaler medan verksamheten som helhet i Stockholm drabbas av neddragningar. Interiör från Bredängs nya T-banebibliotek som uppmärksammats bla för sin konstnärliga utsmyckning av Anna Svensson: Ett organiskt, nästan självlysande mönster i klara färger klättrar och slingrar fram på glasfasaden.

AV ÅSA EKSTRÖM

STOCKHOLMS STADSBIBLIOTEK (SSB) är återigen i en situation där det bromsas och gasas samtidigt. Kulturborgarrådet Madeleine Sjöstedt (FP) trumpetar flitigt ut att det aldrig tidigare satsats så mycket på bibliotek som under hennes styre. Ungefär 38 miljoner kronor är avsatta för lokaler, som tex det nya T-banebiblioteket i Bredäng. Det handlar alltså om öronmärkta strukturmedel som inte får användas till den ordinarie verksamheten – något som kanske skulle behövas med tanke på att trivselfaktorn bland de biblioteksanställda nått en bottennotering. Detta enligt en enkät som gjorts bland samtliga anställda inom alla avdelningar och enheter inom Kulturförvaltningen.

BBL har i flera artiklar och debattinlägg rapporterat om införandet av det processorienterade arbetet inom SSB och även om de problem som uppstått i samband med nyordningen där stadens bibliotekarier ambulerar mellan olika bibliotek. Det har funnits skarp kritik mot att omorganisationen genomförs samtidigt som man gör neddragningar. Under flera år har det saknats kompensationer i budgeten för ökade löner och priskostnader och det har nu fått konsekvenser.

Årets neddragningar innebär troligtvis ett slags omorganisation, eller åtminstone ett effektiviseringsarbete, när SSB ska minska kostnaderna med 16 miljoner kronor. Sparkravet är bland annat orsakat av ökade datakostnader i samband med bytet av ett helt nytt datasystem, Volvo IT. I skrivande stund omfattar arbetsgivarens förslag en neddragning av 14,41 tjänster varav 11,16 är vakanta. Från början var det tänkt att 16 tjänster skulle bort men efter protester från personal och de bägge större fackförbunden, SKTF och DIK, har förslaget ändrats. Det justerade förslaget från arbetsgivarsidan omfattar (i skrivande stund) en neddragning av en områdeschefstjänst, 6,50 biblioteksassistenter, 6,41 bibliotekarier och en halvtids producenttjänst. Vikarier som för närvarande jobbar på vakanta tjänster riskerar alltså att inte få förlängda anställningskontrakt. Förra året förlorade åtta anställda sina jobb och året dessförinnan 24 anställda

– Stockholms stadsbibliotek är redan idag en slimmad organisation. För närvarande arbetar 425 anställda på ett 40-tal bibliotek i kommunen. Arbetsbelastningen är redan hög vilket resulterat i ökade arbetsmiljöproblem, berättar Susanne Cavallin, DIK:s representant på Stockholms stadsbibliotek:

– Vi har redan nått gränsen. Ensamarbete skulle inte förekomma men det gör det redan idag. Vi kommer att minska öppethållandet och ha selektivt öppet för särskilda grupper för att klara av neddragningen.

En områdeschefstjänst för den norra delen av staden försvinner vilket innebär att Elisabeth Aldstedt blir chef för stadsdelsbiblioteken i både norra och södra delen av staden. Något som onekligen kommer att kräva en viss omorganisation – igen. Men Elisabeth Aldstedt tycker inte att man ska fokusera för mycket på neddragningen utan istället på att staden faktiskt satsar på biblioteken:

– Det är ett pedagogiskt problem att förklara att det samtidigt med neddragningarna faktiskt också görs en satsning på biblioteken, konstaterar hon.

Men det finns de som hävdar att det snarare rör sig om ett matematiskt problem. Anne Säbom, SKTF-ordförande Stockholms stadsbibliotek, är en av dem:

– Hur ska de anställda någonsin få koncentrera sig på att arbeta om det ständigt görs nya förändringar och neddragningar? Ingenting hinner ju sätta sig. Vi har ju nyligen genomfört en omorganisation med processinriktat arbete. Något som enligt alla experter är personalintensivt, säger Anne Säbom, som företräder de många biblioteksassistenter som riskerar att stå utan jobb.

Kulturdirektören i Stockholm, Berit Svedberg, menar att personalen nog måste vänja sig vid förändringar. Stockholms stadsbibliotek har anlitat en konsultfirma som har som uppgift att ta reda på vilka onödiga arbetsuppgifter som bibliotekarierna utför. Något som förra året kostade 200 000 kronor. En kostnad som kommer stiga eftersom man fortfarande har konsulter i arbete.

– I dag krävs det ständig förändring för att få till utveckling. Vi kommer nog aldrig att stanna upp, säger Berit Svedberg.

Kommuner minskar på kulturen

Men ska det ske till vilket pris som helst?

– Nej, vi ska naturligtvis följa de arbetsrättsliga reglerna som vi har. Men som anställd måste man inse att det är så här förutsättningarna ser ut. Annars får man nog se sig om efter ett nytt jobb, säger Berit Svedberg.

Många medarbetare har upplevt att ledningen inte lyssnat på de anställda inom ssv, något som man från ledningshåll har hörsammat. Under hösten har Elisabeth Aldstedt, som är relativt nyanställd med ett förflutet som bibliotekschef i Helsingborg, därför haft så kallade introduktionssamtal med flera medarbetare i mindre grupper. Något som varit uppskattat.

Under hösten har det också hörts protester från södermalmsbor som överlämnat 7000 namnunderskrifter till kulturborgarrådet – detta efter att det blev känt att ssv planerade att krympa biblioteksytan i Hornstulls bibliotek till förmån för caféverksamhet. Planerna stoppades eftersom ssv med Inga Lundén i spetsen tog intryck av kritiken. Årets sparkrav kommer dessvärre inte att stoppas. Elisabeth Aldstedt:

– Det är klart att neddragningarna inom ssv kommer att få konsekvenser för verksamheten. Men genom att stänga bibliotek och enbart ha öppet för vissa grupper, ska vi klara av det.

Om att många anställda upplever att de knäar under allt för stora arbetsbördor och nya arbetsrutiner säger hon följande:

– Det är nog så att passar inte galoscherna att arbeta under dessa förutsättningar får man nog se sig om efter ett nytt jobb, säger Elisabeth Aldstedt och i samma andetag betonar hon vikten av att alla – både ledningen och medarbetare – i ett skarpt läge anammar en öppen och kritisk hållning när det gäller dessa förutsättningar.

Förra året fick ssv 38 miljoner kronor i anslag för en satsning på en ny biblioteksstruktur med nya filialer och ökade öppettider. I mars öppnade ännu ett nytt T-banebibliotek och skickliga förhandlare lyckades få igenom en och halv tjänst till Bredäng. Alltid något men icke desto mindre: närmare 50 tjänster inom Stockholms stadsbibliotek har försvunnit sedan 2008. ■

Fyra av tio kommuner drar ned på kultur- och fritidsbudgeten i ekonomiska kristider. Det visar en jämförelse av budgeten för kommuner och landsting 2008–2010 som Kulturrådet och SKL genomfört. Samtidigt konstateras att var femte kommun har en oförändrad kulturbudget – vilket i praktiken innebär en nedskärning.

FÖRST OCH främst gäller det att inte glömma bort att kulturen är ett eftersatt område när det gäller offentliga stöd. Kulturområdet får ungefär en andel om 1–2 procent av pengarna i statens, kommunernas och landstingens budgetar. Mer exakt går 2,5 procent av kommunanslagen till kulturområdet, region/landsting satsar hela 1 procent och statskassan 0,8 procent. Att krisen slår igenom på den kommunala och regionala nivån med fördröjning innebär att det gäller att förekomma, dvs att de statliga stöden sätts in i tid innan det är för sent. Kulturrådets generaldirektör Kennet Johansson:

– Det är viktigt att vi noga följer utvecklingen och ser hur man prioriterar i ett hårt ansträngt ekonomiskt läge. Sådant kan påverka de statliga insatserna på kulturområdet.

Enligt tillfrågade economicontrollers i den kommunala sektorn har 42,5 procent av kommunerna minskat sina anslag på kulturområdet. Tre av tio har ökat budgeten och ungefär var femte har en oförändrad budget.

– Det är framför allt folkbildningen som drabbats hårdast eftersom studieförbunden, folkhögskolor och andra studieorganisationer har fått minskade anslag, säger Calle Nathanson, handläggare på SKL. Han menar att biblioteken klarat sig ovanligt bra i lågkonjunkturen.

– Den sektorn är överlag högt värderad i kommunerna, konstaterar han.

För bibliotekens del innebär det att cirka 35 procent har fått mer i kassan medan lika många har fått minskad budget. Nästan 18 procent har oförändrad budget vilket i praktiken innebär en minskning eftersom man inte har fått någon kompensation för ökade pris- och lönekostnader.

Det är de mellanstora kommunerna och ut-

präglade glesbygdskommuner som har dragit ned mest medan en stor majoritet av storstäder och förortskommuner har ökat sin budget. Vid en jämförelse mellan kommun och landsting kan man se att när kommunerna skär ner i exempelvis Dalarna och Jönköping, så satsar landstingen. När det därför konstateras att 16 av 21 landsting/regioner väljer att öka sina kulturbudgetar ska man vara medveten om att det är en sanning med modifikation. I praktiken kan det för de ansvariga huvudmännens del innebära kompensation för ökade lönekostnader och utgifter.

Alla utgifter är större i år. Beträffande landstingens biblioteks- och litteraturbudget är det tre av tio landsting som minskar medan knappt hälften ökar. Då ska man ha i åtanke att folkbiblioteken är ett kommunalt ansvarsområde.

Det är första gången som Kulturrådet och SKL genomför en sådan här enkät och ambitionen är alltså att följa den ekonomiska utvecklingen hos landsting och kommuner under de kommande åren. Vid en jämförelse med exempelvis BBL:s enkät (nr 9/2009) som visade att 9 av 10 bibliotek drabbas av nedskärningar, ser Kulturrådets och SKL:s rapport något ljusare ut. Calle Nathanson tror att en förklaring kan vara att kommunens utgifter inte blivit så stora som befarat. Färre arbetslösa helt enkelt.

En intressant detalj i sammanhanget är att budgetförändringarna inte går att sätta i samband med vilken politisk majoritet som styr respektive kommun eller landsting/region.

AE

Rapporten *Kultur- och fritidsbudget i ekonomiska kristider*, finns på Kulturrådets hemsida www.kulturradet.se

Arkivhuset i Jönköping

– nu finns allt på ett ställe



FOTO: ANNA HÅLLÅMS

Entrén till Stadsbiblioteket i Jönköping har fått en ny skylt som markerar nya funktioner och en ny era.

Entrén till stadsbiblioteket i Jönköpings pryds sedan några veckor av en ny skylt: *arkiv bibliotek museum*. För dörrarna leder inte bara till biblioteket och Läns museet som förr, utan också till Jönköpings stadsarkiv och länets Folkrorelsearkiv.

AV **ERIK LINDFELT**

LITE SYMBOLISKT INVIGDES det nya arkivhuset på vårdagjämningen den 20 mars. Fullt av nyfikna Jönköpingsbor på plats. Vinterns krigsrubriker i lokalmedierna om vattenläckage – mindre lyckat med tanke på arkivets ömtåliga dokument – i det nya huset tycktes glömda. Läckorna var också åtgärdade.

Från idé till verklighet tog bygget sin tid: mer än 40 år närmare bestämt. För tanken att uppföra ett arkivhus sammanlänkat med Stadsbiblioteket och Läns museet är långt ifrån ny. I en artikel i Biblioteksbladet från 1970, om Jönköpings då nya stadsbibliotek gick det att läsa: *omedelbart öster om biblioteket beräknar man att bygga en ny stor arkivbyggnad /.../ Det skulle bli tredje länken i den stora kulturella satsningen.*

Genom satsningen i Jönköping har ett mycket påtagligt samarbete mellan arkiv, bibliotek och museum, ABM, etablerats. Något som riksbibliotekarien Gunnar Sahlin glatt noterade när han nyligen besökte Jönköping. Kungl. biblioteket brinner för ABM-samverkan.

– Samverkan är kanske ett tråkigt ord, men det är det viktiga. Allt finns på ett ställe, kommenterar Clas Karlsson, hembygdsbibliotekarie vid stadsbiblioteket.

– Institutionerna har levt sitt eget liv tidigare med egna traditioner. Nu måste vi jämka

samman oss, fyller tf bibliotekschef Ulf Moberg i.

En viktig plats i det nya arkivhuset kommer forskarsalen att bli. Den blir centrum för bland annat släktforskningen i kommunen. Tidigare har verksamheten funnits inne i Stadsbiblioteket – men drivits av Stadsarkivet. Samarbetet är alltså inte helt nytt. Nu utvecklas detta: forskarsalen kommer att bemannas av personal från såväl Stadsbiblioteket som Länsmuseet, Stadsarkivet och Folkhälso-arkivet som också har fått plats i arkivhuset. I anslutning till forskarsalen ligger Rydbergsrummet (efter Jönköpingsförfattaren Viktor) – en plats där bland annat skolklasser kommer att tas emot.

– Vi vill att man ska se arkivet som ett läro-
medel och kommer därför att utbilda lärare
i arkivpedagogik, säger stadsarkivarie Åke
Carlsson.

Det rum som troligen kommer att locka
mest publik blir dock den nya stadshistoriska
utställningen. I ett ovalt rum i husets mitt
kommer Jönköpings ibland nog så drama-
tiska historia att presenteras (det stadspri-
vilegiebrev som Magnus Ladulås utfärdade
1284 finns för övrigt bevarat i arkivet). Mitt i
rummet finns ett djupt hål rakt ner i marken
– när Tyska maden, som kvarteret där arkivet
nu ligger kallas – grävdes ut visade den sig
rymma spännande Jönköpingshistoria.

Från den stadshistoriska utställningen län-
kas arkivhuset via en gång till Stadsbibliote-
ket och vidare till Länsmuseet (som fanns på
plats redan innan biblioteket byggdes). Pro-
fessorn i grafisk design Håkan Ericson har form-
givit gångvägen mellan de tre institutionerna
med meningen *Ordet är ditt* på 27 olika språk.



FOTO: ANNA HALLMANS

Ulf Moberg, tf bibliotekschef och Clas Karlsson, hembygdsbibliotekarie vid Jönköpings stadsbibliotek, tycker att det är bra att allt nu finns under ett och samma tak.

För Stadsbiblioteket har arkivhusbygget
också inneburit att entrén till det gemen-
samma kulturkvarteret gjorts om. Ett helt
nytt café har byggts och möter besökarna
direkt när de stiger in. Den gamla cafélokalen
har tagits över av bibliotekets Unga Vuxna-
avdelning.

En annan förändring är att bibliotekets
äldre samlingar – bland annat den som geo-
logen Axel Fredrik Lindström donerade till
Jönköpings stad i början av förra seklet och
som utgjorde grunden för Stadsbiblioteket –
flyttas till arkivhuset.

Också för bibliotekets bokbuss och nya
bokbil innebär bygget förändringar. Nu får

fordonen ett garage i direkt anslutning till
Stadsbiblioteket. Tidigare huserade man i ett
garage flera kilometer bort och böckerna fick
transporteras till och från bussarna utom-
hus.

Arkivhuset är byggt i gult – harmonieran-
de till arkitektprofessor Jan Wallinders ljusa
sandstensbibliotek från 1969.

ARKIV BIBLIOTEK MUSEUM I JÖNKÖPING

Rymmer: Stadsarkiv för Jönköpings kommun,
Jönköpings Läns Folkhälsoarkiv, Stadshistorisk
utställning, forskarsal för släktforskning med mera,
undervisnings- och mötesrum, magasin för Jönkö-
pings läns museum och Kultur Jönköpings kommun
inklusive Tändsticksmuseet samt garage för biblio-
tekets bokbuss och bokbil.

Total yta: 3 761 kvadratmeter inklusive nytt café i
gemensam entré.

Hyllmeter: 6 000 som kan fördubblas.

Öppettider: samma som Stadsbibliotekets, 9–19 på
vardagar, 11–15 lördagar och söndagar. Arkivhusets
föreläsningssal bemannad vardagar 10–16, med lunch-
stängt 12.30–13.30.

Kostnad: 65 miljoner kronor.

Byggherre: Jönköpings kommun.

Byggtreprenör: Peab.

Arkitekt: Sweco.



**Mitt i rummet finns ett djupt hål rakt ner i
marken – när Tyska maden, som kvarteret
där arkivet nu ligger kallas – grävdes ut vi-
sade den sig rymma spännande Jönköpings-
historia.**



Lina Ydrefelt: De viktiga frågorna väjer man för

SJUKSKÖTERSKORNAS professionalism och stora yrkesansvar har under de gångna åren lett till uppmärksamhet, bättre löneutveckling och goodwill. Nu är det lärarnas tur. Jan Björklund är ute och flaggar om vilken kompetens som behövs både socialt och akademiskt för att vara en bra lärare. Aktuella fackförbund kan nu rida på den väg av uppmärksamhet man redan rönt. Men hur ser det ut för bibliotekarier som på olika nivåer och inom olika samhällsområden svarar för informationskunnande, litteraturintresse och utgör garantier för demokratiska grundprinciper?

För att synliggöra vår betydelse och vår kompetens räcker det inte att anamma och återupprepa de välkända stereotyper som allmänheten har av bibliotekarier och av folk- och skolbibliotekens uppdrag. Library Lovers-kampanjen gjorde just detta och missade därmed chansen att placera bibliotekssektorn i den expansiva och behovsskriande informationsbranschen. Med en fullig marknadsföringsbudget valde man istället att tala om referenslitteratur och barns läsande (av fysiska böcker). Men om man nu lämnar kritiserandet av Svensk Biblioteksförnings och andra biblioteksaktörers gångna förehavanden, vad kan vi då rikta in oss på i dag för att säkra vår sektor i en påtagligt ekonomiskt gungig tid?

Bibliotekarier måste lämna oro, uppgivenhet, bitterhet och bristande självförtroende bakom sig och ta tillvara de grundläggande och viktiga kunskaper vi som yrkesgrupp har kring informationsbehov och förmedling. Med inspiration från Östergötlands engagemang för en IT-kunnig befolkning bör vi som informationsexperter ta täten och utöva vårt ansvar för framför allt barns och ungas kunskap och rättigheter i informationssamhället. Detta är en utmaning för den sektor som gammalmodigt och med patriarkalisk touch väljer att tala till, inte med, de yngre generationerna.

De bibliotek och bibliotekarier som istället väljer att interagera med unga där de är, på digitala arenor har oändligt att vinna. Men de bibliotekarier som verkar

i denna anda, var finns de i debatten och biblioteksutvecklingen? Engagerade kollegor med bred och djup blick för ungas behov av medier arbetar i det tysta. Istället är det traditionalister som håller fanan högt. I senaste numret av Bokfront kan vi till exempel se hur Joacim Hansson outtröttligt fått ännu en text med McDonalds-spöken publicerad.

Varför är det då endast ytliga beskrivningar av biblioteksutveckling som når den offentliga debatten och möjliggör enkla angrepp från tongivande biblioteksfarbröder? En frontalfigur är Elsbeth Tank som anammat mycket av den moderna forskningen kring bibliotek 2.0 och sjösatt en omfattande förändring av Malmö stadsbibliotek. Men hur har hon och andra kulturansvariga i Malmö marknadsfört sina idéer? Genom att inte ta sin utgångspunkt i diskussioner om folkbibliotekens grundprinciper och värderingar låter man publika bilder av brinnande böcker representera förändringen i disponeringen av biblioteksrummet samt medieservicen till allmänheten. Den maktkritiska och solidariska grundtanke som bibliotek 2.0 egentligen bär på förvandlas till enbart fysisk gripbar yta.

Det är nu en trend att tala om biblioteken som mötesplats. I Malmös fall representeras detta av eftersträvan efter mingel och kafékultur på bibblan. Från BTJ:s sida stod man för ett slags upptakt i den riktningen genom att man bjöd in en sociolog med tveksamma kunskaper om biblioteksväsendet för att skriva en myspysig text om möjligheten att bjuda in olika grupper i ett gemensamt ägtrum. På bibliotekarieutbildningar publicerar man uppsatser i ämnet. Även denna trend är tecken på osäkerhet och identitetslöshet eftersom det inte speglar ett socialt patos grundat i klass och etnicitetsanalyser. Istället framtonar en konfliktlös bild av ett gemensamt torg, en plats dit man tar familjen en regnig söndageftermiddag.

I såväl högskolevärlden, politiksvängen och i breda pedagogiska grupper som hos allmänheten finns en återkommande slentrianmässig uppfattning av utvecklingen: Vi kan nu ersätta bibliotekarier med Google och

böcker med läsplattor. Snabba documentsökningar utan en medveten kritisk kontext har blivit ett självklart tillvägagångssätt att skaffa kunskap om alla upptänkliga områden. Bibliotekarier väljer på många håll att huka. Varför öppet ifrågasätta och kritisera den slask som människor inte klarar att sortera med hjälp av kommersiella databaser? Att marknadsföra sin kunskap medför krav på att leverera. Och vill vi/ni det? Bokhyllorna kan stå kvar, de hårt reglerade surfdatorerna och barnens myshörnor likaså till dess biblioteken faktiskt kan sorteras bort utan att någon stor samhällspåverkan kommer att märkas.

Sammanfattningsvis ser vi således följande responser på ekonomisk kris och informationsrevolution: Man ropar på gårdagens överfyllda bokhyllor och bibliotekarier med kultursjäl och avsaknad av informationsintresse. Man sträcker sig efter en nyliberal, ytlig bild av bibliotek 2.0 och rensar hyllor, flyttar runt personal och hittar på gulliga slogans. De stora informationsmängder och sociala, ickehierarkiska kunskapsbyggen som finns tillgängliga skrämmar bibliotekarier tillbaka till en än mer konservativ yrkesroll än den man anammade då telefonluren placerades i ett slags gummitratt för nedladdning av ett par ekonomiskt svindyra ettor och nollor.

Ja, hur ser det då ut för DIK och Svensk Biblioteksförning? Kan ni lägga grunden för en sjuksköterske- eller lärar- look alike? Hittills har många gratispoäng guppat förbi i informationsdebatten utan att ni tagit fasta på dem. Fildelning, digitala klyftor, upphovsrätt och global censur borde vara nyhetsflöden som spelar er rakt i händerna. Men ni tiger still. Ovan presenterade trender och anpassningsstrategier kanske ger en del av svaren. Med modigare företrädare skulle dock vår status och arbetsmarknad kunnat se annorlunda ut. Låt oss hoppas att fildelningsdebattörer, bloggare och unga surfare inför valet vågar ställa de frågor som ni väjer för.

LINA YDREFELT, bibliotekarie & debattör,
fn programassistent på sociologen,
Högskolan i Kristianstad



Inga Lundén svarar: Jag håller med – det är bråttom

JAG VET inte om ni har märkt det, men det pågår en hel del biblioteksdebatt idag, också utanför biblioteksbladen. De flesta rösterna är ute i samma ärende: "Rör inte våra bibliotek", som vi minns dem från vår barndom; "Behåll biblioteken oförändrade." I denna kör finns såväl de vanligaste kulturdebattörerna som många av bibliotekarierna själva.

Den andra ytterligheten beskriver biblioteken som själlösa mötesplatser utan särskild angelägenhet och uppdrag.

En annorlunda röst hörs från Lina Ydrefelt. Men hon känner sig rätt ensam, övergiven av kraftfullare röster som Svensk Biblioteksförning och DIK, men också av *"engagerade kollegor med bred och djup blick för de ungas behov, som arbetar i det tysta."*

Lina sätter sin laserstråle rakt på den punkt som i fjol fick mig att tacka ja till uppdraget som ordförande för Svensk Biblioteksförning, som har drivit mig genom hela mitt yrkesliv. Hon skriver att visst, biblioteken kan förbli oförändrade *"med bokhyllor, hårt reglerade surfdatorer och myshörnor för barnen till dess biblioteken faktiskt kan sorteras bort utan att någon stor samhällspåverkan kommer att märkas."*

Det är mitt värsta scenario. Att biblioteken undan för undan blir mindre relevanta, spelar allt mindre roll i människors vardag när deras kommunikation och medievänor tar sig andra vägar. Vagar som biblioteken har valt bort, inte hittar, alternativt är utestängda från. Då kommer biblioteken att dö i tysthet med den sista generationen nostalgiker – och med dem den fria tillgången till kunskap och berättelser. I värsta fall sörjda och saknade av ingen.

Jag delar Lina Ydrefelts otålighet att det är bråttom. Idag vilar vi på våra lagrar som att vi fortfarande har ett oslagbart stort antal besökare och miljoners, miljoners utlån. Det ser ju fint ut, varför laga det som inte är trasigt? Varför förändra ett vinnande koncept?

Jag var på Svensk Biblioteksförnings Regionförning zy i Sundsvall häromdagen. Där blev jag vittne till Joacim Hanssons starka övertygelse om att e-boken och läsplattan inte kommer att spela någon som helst roll för

pappersbokens dominerande ställning och att biblioteken, som till sin natur och kultur är långsamma och har utvecklats till det vi är idag efter 6000 år, inte behöver känna sig stressade.

Dagen efter, på jobbet hemma i Stockholm, får jag se en rapport från Gartner Group, en av de tongivande leverantörerna av forskning och kunskap till IT-utvecklare världen över. I rapporten ligger läsplattan i topp på "hypevägen" och inom två år förväntas den vara vardagsvara.

Vad rör det biblioteken om den unga generationen teknikintresserade "early adapters" har en skärm i fickan istället för en pocketbok? Förresten läser de inte så mycket böcker i alla fall. Och inte har de bibliotekskort heller. Och deras kompisar tillbringar all tid twittrandes och bloggandes om klubbar, mode och – läsning.

Dessa unga medborgare har lika stor rätt till det öppna samhällsfinansierade biblioteket som deras morföräldrar. Och lika stora, fast annorlunda, behov. Om biblioteken, genom att lägga till fler medieformer, kan bidra till läslust hos den generation vars tid med böckerna nu minskar, kan det vara avgörande. Avgörande för utveckling av ett eget språk och en identitet som bottnar, avgörande för ett samhälle som inkluderar istället för att exkludera, ja, avgörande för det stora frihets- och demokratiprojekt som är bibliotekets värdegrund.

Risken är att den "fria tillgång" vi värnar om inom några år kan komma att begränsas till ett enda av den mångfald av medier som idag finns eller anas. För varje ny medieform som presenterats på marknaden, har bibliotekens villkor försämrats. Redan kan vi konstatera att vår modell för nedladdning av e-böcker, förutom att vara krånglig och tekniskt ofullgån, inte håller ekonomiskt. Vi behöver en ny affärsmodell – annars är vi ute ur leken. Den fria tillgången har begränsats och bibliotekets angelägenhet i vardagen har ytterligare krympt. I alla fall för dem som är födda med en mus i handen.

Medieutvecklingen är en sak. Jag arbetar för, och hoppas att detta är en fråga som det

■ nya KB ska kunna driva nationellt och gemensamt för alla folk- och skolbibliotek.

Kompetensutvecklingen en annan. Här behöver biblioteken tillsammans med DIK-förbundet, utifrån en analys av människors behov av bibliotek nu och om 20 år, definiera de motsvarande behoven av kompetens på biblioteken och hur den bäst ska komma till sin rätt.

Behovet av att brygga över klyftorna i samhället mellan de som har IT-kompetens och de som inte har, ansluter till bibliotekets uppdrag som frihets- och demokratiprojekt. Här krävs kompetensutveckling på tvärs över generationsklyftan inom bibliotekariekåren. Att vi tar för oss och inte låter oss "skrämmas tillbaka till en mer konservativ yrkesroll, utan lämnar oro, uppgivenhet, bitterhet och bristande självförtroende bakom oss."

Det krävs också att biblioteken vågar gå ut-anför sig själva och öppna för samarbetspartners med kompletterande kompetens, vare sig de är användare eller leverantörer, folkhögskolor eller IT-företag. Att vi agerar som iscensättare av möten, men i ett uttalat syfte och med ett krävande uppdrag.

Svensk Biblioteksförning drar inte bara sitt strå, utan ett helt hölass, till stacken. Library Lovers-kampanjen nådde sitt mål och vi har åstadkommit något som är mycket värdefullt för framtiden: början till en nationell bibliotekspolitik och en potentiell

aktör som kan agera i vårt gemensamma – och nationens – intresse i frågor som gäller fri och lika tillgång till upplevelser och kunskap, oavsett klass och etnicitet.

Vi ser med spänning fram emot vad de nyligen tillsatta utvecklingsråden för forskning och infrastruktur ska åstadkomma i frågor som digitala klyftor, upphovsrätt och innehållsdelning.

I ett långsiktigt arbete ingår en rad korta aktiviteter, som fördelas mellan föreningens kansli och styrelse, som att prata med företrädare för regeringen och partierna; som att under Nordiska Rådets session arrangera en debatt om fildelning och upphovsrätt i Kulturhuset; som att samarrangera en konferens på samma tema med de nordiska biblioteks-föreningarna i Oslo; som att svara på medias frågor kring för- och nackdelar med Googles digitalisering, sitta i styrgruppen för regionbibliotek Östergötlands projekt...

Men du, Lina, du behövs här. Välkommen att engagera dig i Svensk Biblioteksförning, det är en förening med många ingångar och många viktiga frågor att driva. Vi arbetar hårt och målmedvetet för att berättelserna om bibliotekets mångfald och räckvidd – i konkurrens med de båda ytliga ytterligheterna, den nostalgiska och den utslätade – ska ha avgörande betydelse i historien om det öppna samhället.

INGA LUNDÉN,

Ordförande, Svensk Biblioteksförning

Tvärsliggaren – boken som får läsplattan att kännas ohipp

Till dig som fortfarande vill ha en pappersbok, här kommer räddningsplankan när läsplattorna stormar fram – Tvärsliggaren.

Alla kommer att bli imponerade när du tar fram din Tvärsliggare ur byxfickan eller handväskan.

Tänk er en minipocketbok 8 x12 cm, som ni läser på tvären. Påminner ganska mycket om konfirmationspsalmboken i känslan när du håller den i handen. Den thriller jag läser just nu väger 114 gram. Pocketbok väger 150–240 gram. En läsplatta väger från 150 till 300 gram och känns klumpig i det här sammanhanget.

Fiffigt konstruerad så att den ligger platt när man faller upp den utan att det blir en skarp markering på mitten.

Fungerar att hålla i en hand och läsa. Gör att den är lätt att läsa överallt och batteriet behöver inte laddas.

Var har jag nu hittat denna godbit? Jo, i Nederländerna, där chefen för ett förlag som vanligtvis sysslar med att ge ut biblar (Jongbloed), tog fram De Dwarsligger. Han gillar att läsa i sängen och började experimentera med att ta fram en lätt och praktiskt bok.

En dwarsligger betyder på nederländska en person som är tvärsenot och ovillig att samarbeta. Tvärsliggare är min egen översättning eftersom denna godbit ännu inte nått Sverige.

Än så länge finns inte så många titlar att välja på, men jag kom hem med tre deckare. Läckra omslag, tryckta på tunt miljövänligt papper. Tänkte så fort jag såg dem: vill ha, som det lite fänigt står i alla artiklar om inredning.

De första kommentarerna jag får när folk ser den är: Det där kan väl inte vara en hel bok? Är den förkortad?

Finns det inga nackdelar undrar säkert vän av ordning. Jo, Ikea kommer att behöva ta fram nya bokhyllor i miniformat och dina gamla bokmärken känns plötsligt för stora och klumpiga.

ANN BERGSTRÖM

Sundbybergs bibliotek

Vi gör pojkar av män.

Läs om vår rehabilitering av barnsoldater och ge en gåva på reddabarnen.se eller plusgiro 90 2003-3



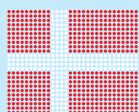
Rädda Barnen



AV TOTTIE LÖNN

TEMA: **Forskning och bibliotek**

DANMARK



Forskningsbibliotekens framtid

Forskningen förändras och därmed forskningsbiblioteken. När nu forskarna via nätet har tillgång till referenser, vetenskapliga artiklar, nätverk, kommunikation, publicering m m – hur går det då för biblioteken? Har de kanske spelat ut sin roll? Nej, tvärtom – det har uppstått nya roller och möjligheter, men biblioteken måste anpassa sig. Det är slutsatsen i en ny rapport: "The Future of Research and the Research Library". Bakom rapporten står Hans Siggaard Jensen, professor vid Danmarks Pædagogiske Universitetsskole och knuten till The Lime Guild A/S. Den har gjorts på uppdrag av DEFF, Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek. Biblioteken kan få en avgörande betydelse för framtidens undervisning och forskning men det krävs att de gör strategiska val och prioriterar mellan olika roller och forskningsområden. Frågorna är många: Vilka är kompetensbehoven? Vilka möjligheter till partnerskap finns? Vad behöver slutanvändarna egentligen? Vem ska betala och hur?

Forskningen förändras och dessutom har olika forskningsområden olika behov av biblioteksservice. Numera arbetar forskarna i högre grad tvärfackligt och i team och använder ny teknik i sitt arbete. Inom många områden har biblioteket t ex fått en roll som medskapande ("co-creator") i ett tätare samarbete med forskarna.

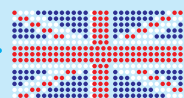
Ett annat globalt begrepp, "triple-helix"-fenomenet, innebär ett ständigt tätare samarbete mellan forskningsinstitutioner, privata kunskapsbaserade verksamheter och offentliga organ. Här måste de olika aktörerna ha tillgång till gemensam information. "Med sin fokus på utvecklingen inom forskning, observerar Siggard en rad tendenser och ger scenarier för bibliotekens framtid", skriver Jakob Nedergard Mortensen i mars/aprilnumret av Danmarks forskningsbiblioteksforenings

tidskrift Revy. Rapporten redovisar alltså en rad utmaningar och scenarier för framtiden men ger inga lösningar. Den kan däremot tjäna som utgångspunkt för fack- och forskningsbibliotekens eget strategiarbete och omvärldsanalyser.

Ökad Open Access

Vetenskapliga publikationer bör vara tillgängliga utan hinder och avgiftsfria inom EU. Hur ska det målet nås? Det handlar om ländernas nationella strategier och strukturer för tillgång och förmedling av vetenskaplig information liksom långtidsförvaringen av densamma inklusive publikationer och data. EU-ministerrådets "Council Conclusions on Scientific Information in the Digital Age: Access, Dissemination and Preservation" antogs av EU-länderna 2007. Liksom i andra länder arbetar man i Danmark med detta. Danmarks Open Access-kommitté tillsattes 2009 och presenteras av medlemmar från en rad olika intressenter. Förslaget till landets nationella plan beräknas vara klar nu i maj-juni enligt Bibliotek og mediers mars-nummer. När den nationella planen antagits fortsätter Open Access-kommitténs uppdrag med att säkra genomförandet av de aktiviteter som regeringen beslutar om.

STORBRITANNIEN



Humaniora hotat

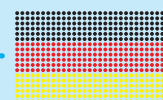
I ett öppet brev protesterar ledande och inflytelserika akademiker och kulturpersoner skarpt mot myndigheternas nedskärningar av medel till humaniora vid universiteten och varnar för att landets intellektuella arv är i fara. Tendensen att sätta naturvetenskapliga ämnen i fokus på bekostnad av filosofi, litteratur, historia, språk och konst är illavarslande. Storbritanniens näringsminister, Lord Mandelson, som också ansvarar för universitetssektorn, har beordrat budgetbesparingar på 600 miljoner pund under 2013. Han efterlyser också starkare band mellan universitet

och affärsverksamhet. Även tidigare har han fått försvara sig mot kritik för att ha en krass, nyttoinriktad agenda och att se akademiska institutioner enbart som producenter av utbildade som kan möta industrins krav. Kritikerna menar att vetenskap och teknik visserligen är vitala för ekonomin men att andra forskningsområden är lika viktiga. Även sett till ekonomiska termer är det fel att förneka värdet av konst och humaniora. Näringsministern protesterar mot anklagelserna och försäkrar att det finns ett allmänt värde i alla ämnen och discipliner som universiteten står för. "De finns till för att ge oss både civilisation och konkurrenskraft."

Beslutet att flytta ansvaret för landets universitet till näringsdepartementet, bevisar regeringens alltför trångsynta fokus, säger en av brevets undertecknare till the Guardian. Protesterna i universitetsvärlden mot ner-skärningarna har bara börjat.

(www.guardian.co.uk)

TYSKLAND



Studier dygnet runt

Tillgänglighet är ett honnörsord i samband med biblioteksplanering. Ändå är det ovanligt med bibliotek som "aldrig stänger". Leipziguniversitetets näst största bibliotek är det första bibliotek i Sachsen som nu har öppet dygnet runt. Från att ha varit ett slutet magasinbibliotek för humaniora och socialvetenskap är det nu ombyggt till ett modernt bibliotek där även biblioteken för ekonomi, matematik, datavetenskap samt kommunikations- och medievetenskap numera ingår. Mellan klockan 8.00 på morgonen och 19.00 på kvällen finns utbildad personal i informationsdisken. Under resten av dygnet finns två vakter. Biblioteket har 500 arbetsplatser och 500 000 volymer. Biblioteket besöks dygnet runt av 3 000–4 500 användare.

(BuB Forum Bibliothek und Information 2010:3)



Miljön avgörs av användarnas behov

Hur ska biblioteksmiljön se ut för att stimulera till studier?

Frida Westman belyser hur universitetsbiblioteken bygger om och möblerar för att passa studenternas behov.

AV **MARIELOUISE SAMUELSSON**

”Det har blivit mer och mer modernt att ta hänsyn till användarnas behov av en funktionell fysisk miljö när man designar, bygger, möblerar och utsmyckar forskningsbibliotek”, konstaterar Frida Westman i sin uppsats.

Hon har undersökt Universitetsbiblioteket vid Umeå universitet och Skogsbiblioteket vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Umeå avseende på ”användarvänlighet” och ”funktionalitet”.

Uppsatsen har referenser till tidigare forskning kring biblioteksarkitektur och biblioteksplanering men tyngdpunkten ligger på observationer på plats av faktorer som färgsättning, ljud och orienterande skyltning. Hon har också intervjuat bibliotekarierna och studenter om den fysiska miljöns påverkan.

Westman hänvisar till essäsamlingen *Planning the Modern Public Library* och Jay. R. Carrows slutsats att ”den bredaste och mest fullständiga användningen av bibliotek kommer att göras då biblioteken är representanter för vår tid och vår plats i historien”. Frida Westmans observationer bekräftar biblioteken som ”representanter för vår tid” genom att studenternas förväntningar, krav och behov har kommit att tillskrivas en allt större betydelse. En av de intervjuade bibliotekarierna vid Umeå universitetsbibliotek påpekar att UB ”är två sorters miljöer samtidigt; arbetsmiljö och studiemiljö”, aspekter som bör gå hand i hand, då ”det som är bra för anställda är bra för studenter”. Samtidigt speglar uppsatsen att det är studenternas behov och verksamhet som är i fokus, både hos studenter och hos bibliotekspersonal.

Exempel på de rumsliga följderna av detta är att Umeå universitetsbiblioteks forskarsal

har gjorts om och bytt namn till ”studiesalen”, att böcker flyttas till magasin för att lämna plats för datorer och att Skogsbiblioteket vid SLU i Umeå har förvandlat föreläsningssalar till ”grupprum”.

Intervjuerna med kategorin ”anställda” (två från ledningen vid Umeå universitetsbibliotek och en bibliotekarie, samt tre bibliotekarierna vid Skogsbiblioteket) visar vidare på medvetenheten om en utveckling som ”går så fort”, om en allt snabbare förändring av läntagarnas informationsbehov.

”Ett universitetsbibliotek som inte ’hänger med’ i samhälls- och undervisningsutvecklingen skulle aldrig kunna tillgodose de behov som bibliotekets användare har. Eftersom utvecklingen inom nämnda områden går så fort som den gör så är det viktigt att ett universitetsbibliotek håller sig à jour med vad som händer och anpassar sin verksamhet efter de förändringar som sker”, skriver Frida Westman.

Vid Umeå UB planerar man att möta dessa föränderliga behov genom ”fältstudier”, som innebär att bibliotekarierna ska ”studera och iakttä läntagarna”. Enligt intervjupersonerna är UB:s fysiska miljö högt prioriterad, ”den är ett ständigt aktivitetsområde och ett arbetsverktyg”.

När det gäller den fysiska biblioteksmiljön har man velat öka användarvänligheten bland annat genom att bygga flera grupprum och skapa platser där biblioteksanvändarna också ska kunna prata med varandra. Umeå UB är tänkt att fungera som en mötesplats. En diskussion pågår om grupprummen skulle kunna vara öppna dygnet runt.

Bibliotekens magasin har öppnats mer och mer. Men ambitionen har dock begränsats av ursprunglig arkitektur och konstruktion som bärande väggar och pelare. Biblioteksbygg-

naden har redan byggts om ett flertal gånger. Det gäller också Skogsbiblioteket vid SLU, där ombyggnaden är en konsekvens av att ”synen på studerande har förändrats”.

De intervjuade studenterna är nöjda med Umeå UB:s service som en del av biblioteksmiljön. De uppskattar bland annat personalens vilja att hjälpa studenterna att hitta i kursbokssamlingen och hjälpen att orientera sig i magasinet.

En planerad färgkodning kan, enligt Frida Westman, också lösa svårigheten med att hitta böcker i magasinet. En annan lösning kan bli de digitala kartor över biblioteket som ska finnas i datorerna och som utifrån respektive dator ska återge en bild av den aktuella omgivningen där användaren befinner sig. ”Om en student väljer att studera på ett forskningsbibliotek så är studentens upplevelse av hur pass enkelt det är att använda biblioteket en avgörande faktor för huruvida studenten kommer att känna sig motiverad till att studera eller inte”, är en av Frida Westmans slutsatser.

När det gäller befintliga skyltar som ska göra det lättare att hitta visar det sig dock att studenterna inte ens lagt märke till dem annat än att det är dåligt skyltat till bibliotekets toaletter. Däremot har man noterat och uppskattat konstverk och växter som förhöjer trivselen – trivsel förutsätts påverka studiemotivationen. Biblioteksanvändarna uttrycker sig också positivt om belysning och ljudnivå, liksom om stolarnas bekvämlighet. Störningsmoment är dålig ventilation och trängsel i vissa rum. Sammantaget anser intervjupersonerna att ”det går bra” att studera på universitetsbiblioteket.

De intervjuade studenterna vid SLU i Umeå är ”våldigt nöjda” med Skogsbibliotekets service. Precis som vid Umeå UB handlar det

Annina Rabe

Elak humor = värme och kärlek



missnöje som finns om brist på datorer, känslan av trängsel i vissa miljöer och förekomster av dålig ventilation.

Också vid SLU:s bibliotek utgår man från låntagarnas behov, "det är tänkt att Skogsbiblioteket ska vara ett stöd för studenterna". Personalen har ständiga diskussioner om detta och understryker vikten av dialog med användarna. Ombyggnaden av föreläsningssalar till grupprum beskrivs som ett sätt att "stimulera studenternas studiemotivation och deras studieteknik". En annan metod att främja den användarvänlighet som ska styra verksamheten är att "försöka tänka som sina låntagare". En av Westmans intervjupersoner påpekar vikten av att "bibliotekets anställda och dess användare hela tiden utvecklas i samma takt".

Frida Westman konstaterar sammanfattningsvis att användarnas behov är det som styr utformandet av den fysiska miljön på bägge biblioteken och att de fysiska miljöerna är högt prioriterade av personalen. Prioriteringar som alltså inte bara ska locka studenter till biblioteken utan också fungera som motivation för dem att studera.

Frida Westman: Motiverande eller i vägen?
En undersökning av två universitetsbiblioteks fysiska miljöers påverkan på studiemotivation.
Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Sociologiska institutionen, Umeå universitet 2008.

SKRATTAR DU ofta på ditt bibliotek? Min spaning för dagen är att jag tycker mig se en ny sorts bibliotekshumor på frammarsch. Denna humor skonar ingen, den är respektlös, absurdistisk, smart och ofta väldigt rolig. Om den är rolig även för personer som inte är väl bekanta med biblioteksvärlden låter jag vara osagt. Men det främsta av mina exempel, bloggen Biblioteket som utspelar sig i den fiktiva kommunen Mullberga, läses i alla fall av väldigt många som inte befinner sig i biblioteksvärlden.

På "stadsdelsbiblioteket i Mullberga" bloggar bibliotekarien Johan Andersén, en genusmedveten kulturälskande ung man som tar sitt uppdrag på största allvar. Han vill väl men ganska ofta blir det fel, inte minst för att biblioteksbesökarna (eller "brukarna" som han givetvis kallar dem) inte alltid förstår hans goda intentioner. Han för en hård kamp mot Lady Gaga och samtidens allmänna vulgarisering. Han har därtill ett intressant förhållningssätt till det svenska språket och en subtielt skev stavning. Johan Andersén skulle kunna vara en något okänsligare släkting till Christer Hermanssons bibliotekariehjärte Oliver C Johansson i romanen *Ich bin ein bibliothekar*.

Humor är som ni märker helt omöjligt att förklara, den måste upplevas. Därtill är humor bland det mest subjektiva som finns, och en del av er som nu kanske kollar upp "Biblioteket i Mullberga" kommer inte att finna den ett dugg rolig. Bloggen målar ju upp ännu en stereotyp bild av bibliotekarien, må vara en annan typ än den gängse Gudrun Sjödén-klädda medelålders kvinnan, men ändå.

Det är min erfarenhet att bibliotekarie-kåren, just för att den under så många år utsatts för grandios klichébildning, har ganska svårt att fördrå skämt om just bibliotekarier, att man är extra känslig för befästade av stereotyper. Jag minns fortfarande när den

där Librarian Action Figure-dockan (ni vet, hon som hyschade med pekfingret när man tryckte på en knapp) delade biblioteksvärlden i två läger: de som tyckte den var rolig och de som tyckte att den på ett vedervärdigt sätt bara spädde på gamla fördomar om hyschande bibliotekarier. Samma sak med teveserien Sally – om en vimsig bibliotekarie – som gick för några år sedan. Själv förstod jag aldrig riktigt varför så många blev upprörda, men så är jag ju inte heller bibliotekarie.

Den andra formen av bibliotekshumor (fast i de bästa exemplen smälter de samman) är den som speglar biblioteksvärlden ur den (ibland desillusionerade) bibliotekariens perspektiv. I bloggar som "Arga bibliotekstanten" eller "Conan bibliotekarien" får man inblick i bibliotekets vardag och dess mer drastiska inslag. Kort sagt den sortens "kundhumor" som florerar i de flesta servicesektorer – inte sällan en effekt av att träffa väldigt många olika sorters människor på en och samma dag. Men det tycks ändå vara något speciellt just med bibliotekariehumorn. Vad är det?

Jag frågar den roligaste bibliotekarie jag känner till. Hon svarar: "Vi som jobbar på folkbibliotek upplever dagligdags känslan av att befinna oss mitt i ett Monty Python-avsnitt, för sjutton! Det kan vara osannolikt bisarra situationer som uppstår i detta offentliga rum där professorer med accelererande demens, rättshaverister, kulturdamer med rödvinsnäsa, knarkare och osäkra unga män med sotarmössa blandas hej vilt. Det går att skämta om i oändlighet, and I love it, precis som jag faktiskt älskar att befinna mig på bibliotek delvis just för att det har en omätligt stark dragningskraft på samhällets randexistenser".

Jo, för det var ju en sak jag glömde i allt detta, och det är att det i den bästa sortens bibliotekshumor alltid finns ett stort mått kärlek, både till biblioteket och till dess mest bisarra besökare. Den kärleken lyser igenom även i de allra grövsta skämten.

Karin Fahller (red.)

"En ny förening är nödvändig": BiS 1969–2009

FÖRENINGEN BIBLIOTEK I SAMHÄLLE, 2009



Det är med blandade känslor jag slår mig ner på min balkong för att läsa boken "En ny förening är nödvändig: BiS 1969–2009". Det är september 2009 och boken är en jubileumsskrift som hyllar föreningen BiS (Bibliotek i Samhälle) och dess 40-årsjubileum. Jag bläddrar lite förtrött fram och tillbaka i boken och betraktar de svartvita fotona som visar en svunnen värld. Men här finns också ett antal kongeniala teckningar, inte minst de som är signerade Ulf Larson. Innehållsförteckningen redovisar ett antal namnkunniga författare, de flesta bibliotekspersonligheter med BiS-bakgrund. Innehållsförteckningen är förutsägbar och förordet är inte av det slaget som lockar läsaren in i bokens övriga texter. Det är närmast av nostalgiska skäl som jag fortsätter mitt läsande.

Plötsligt griper texterna tag i mig och jag roas av den bibliotekshistoria som växer fram. Här finns porträtt av biblioteksprofiler, där inte minst det av Olaf Berggren fastnar. Ett antal internationella, nationella och lokala frågor ur ett BiS-perspektiv lyfts fram men också föreningens sociala betydelse. På ett ibland rörande sätt och med avväpnande uppriktighet framhålls tillkortakommande i tex ordning och reda vad gäller föreningsrutiner. Samtidigt uppvisas entusiasm, idealitet och tilltro till att man verkligen skulle komma att åstadkomma något viktigt i föreningsdemokratins namn och med stormötet som metod. Min förtjusning i boken grundar sig dock även efter genomläsning på mina egna nostalgiska känslor.

Liksom fotona uppvisar en svartvit värld kan även texten i jubileumsboken tyckas något svartvit. Men just en jubileumsbok skall naturligtvis i första hand hylla jubilarerna och inte granska och kritisera. Har då boken någonting värde som "dokumenterad bibliotekshistoria"? Min uppfattning är att vi inom bib-

lioteksvärlden dokumenterar alltför lite och att därför den dokumentation som faktiskt trycks har ett värde. Så också denna bok. Den kritiska distans med vilken vi bör betrakta även vår egen historia har naturligtvis svårt att få sin plats här. Den boken måste troligen någon med ett större utifrånperspektiv skriva. En annan fråga som måste ställas är om den läsare som var för ung för att uppleva hela biblioteksskeendet från 1970-talet och framåt kommer att roas av bokens tidsbilder på samma sätt som jag? Jag tror inte det – men några av författarna tillika BiS-medlemmar är yngre personer – så kanske?

Jag skulle vilja sammanfatta BiS' jubileumsbok med en egen travesti på Hasse och Tages travesti på Fänrik Ståls sägner (Lotta Svärd): "Lite tålde hon skrattas åt, men mera att hedras ändå".

CHRISTINA PERSSON

Bibliotekschef
Göteborgs stadsbibliotek

Bibliotek 2.0: deltagarkultur i förändring

BTJ FÖRLAG, 2009



En grupp forskare vid Åbo akademi har samverkat för att färdigställa *Bibliotek 2.0: Deltagarkultur i förändring*, utgiven av BTJ förlag och Svensk Biblioteks-förening i samarbete. Syftet med boken är att svara på frågor om vad förändrade användar-beteenden och den snabba teknikutvecklingen innebär för biblioteken och för dem som arbetar där. Boken är uppdelad i kapitel som redogör för företeelser som webb 2.0, sociala mönster och beteenden, bibliotekens service, biblioteksanvändare och deltagarkulturen samt framtidsfrågor för biblioteken.

Boken fungerar som en översikt och introduktion till 2.0-begreppen för dem som inte redan är väl insatta i ämnesområdet. Boken samlar definitioner, tankar och beskrivningar på ett sammanhållet sätt, som känns bekvämt att läsa i vår tidsålder då de flesta texter inom ämnet enbart finns på nätet i form av blogg-

lägg, artiklar, presentationer och liknande.

Här har vi också det som kan uppfattas som en svaghet i skriften. Den grundar sig nästan uteslutande på tidskriftsartiklar publicerade i facktidskrifter och på annan traditionellt publicerad forskning och litteratur. Inom detta ämnesområde publiceras de mest spännande tankarna ofta i bloggofären, men författarna har valt att inte använda bloggar som källa för definitioner av begrepp eller på annat vis. Förändringar sker snabbt, tex när det gäller terminologi, användarbeteenden och olika tjänster, vilket gör att traditionell forskning snabbt känns inaktuell och detta riskerar att lägga sig som ett filter mellan texten och läsaren.

En del språkligheter är lite störande, kanske skulle en redaktör behövt se över texten med tanke på att finlandssvenska och svenska skiljer sig en del åt vad gäller ordval. I Sverige används tex inte beteckningen "Webben 2.0", vilket är det uttryck man har valt för "webb 2.0". Numera är dessutom den allmänna benämningen på företeelser inom området "sociala medier".

Det hade varit spännande med ett ideologiskt och politiskt inriktat kapitel med fokus på bibliotekens möjligheter att spela en avgörande roll genom aktivt deltagande där människor finns, bland annat i olika nätverk. Då när det handlar om mer än service.

Den del av boken som jag själv har störst behållning av är kapitlet om deltagarkultur och interaktivitet. Vad motiverar människor att dela med sig av kunskap i olika nätverk? Kan vi förvänta oss att människor deltar och bidrar med eget innehåll när det handlar om bibliotek?

ANNA-STINA AXELSSON

Regionbibliotek Stockholm

Annonsera i Biblioteksbladet

Bo Eriksson
tel. 08-717 43 55 eller
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com

Kollektiv idégenerering

I KATRINEHOLM testar man ett ovanligt och fräscht grepp inför uppbyggnaden av ett nytt barnbibliotek. Man har startat en blogg där man dels kan följa utvecklingen av biblioteket, dels bidra med idéer – bloggen ska fungera som en "plats för kollektiv idégenerering". Den öppnar för möjligheten att föra samtal med de som ska använda biblioteket men också med de – inte minst barnbibliotekarier – ute i landet som har goda idéer, erfarenheter och kunskaper som kan komma väl till pass i en sådan här process. Allt enligt den i Katrineholm hyllade principen: Open up, make friends and get it done eller "Vi tror inte att vi vet bäst, utan att ni (du) och vi vet bättre tillsammans. Ju olika ju bättre. Enighet är enfald och oenighet är mångfald".

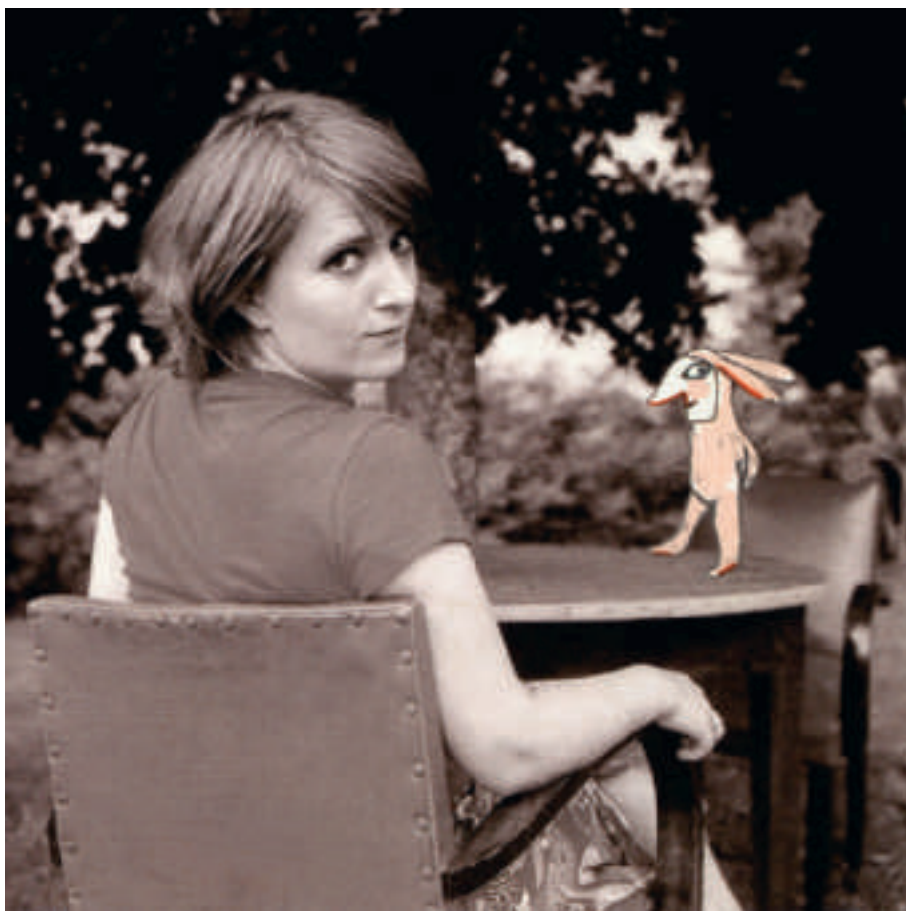
Det befintliga barnbiblioteket ska göras om från grunden och man vill att det nya, som beräknas vara klart i februari 2011, ska bli något alldeles extra. Redan våren 2008 påbörjades ett trevande idéarbetet kring framtidens barnbibliotek. På bloggen, där projektet presenteras, luftar projektledningen med bibliotekschef Lars Nelde i spetsen, sina visioner: "Grunderna för barnbiblioteksverksamheten, att på olika sätt och med varierande media och kanaler, arbeta med språk och språkutveckling finns naturligtvis kvar, men genom att låta scenografi, konst, teknik och media samspela, vill vi skapa helt nya miljöer som kan stödja våra grundläggande mål. Vi vill skapa ett flödande barnbibliotek för alla sinnen."

Cirka 350 kvadratmeter, eventuellt lite mer eftersom även vuxenavdelningen ska få en mindre makeover, står till förfogande samt möjligheten att tänka fritt utifrån ett nolläge. I pengapotten ligger, enligt Lars Nelde, cirka 1,2 miljoner kronor plus 0,5 miljoner för uppfräschningen av vuxenavdelningen.

– Sen jagar vi lite ytterligare medel, så var det slutar vet jag inte än. Bara var golvet befinner sig, säger Lars Nelde.

Projektet går under namnet L4 – fyra L som i Lär (genom) Lek- (fullhet) (med) Lust (till) Liv. Adress till projektbloggen är <http://projekt4.wordpress.com>

HZ



2010 års Alma-pristagare

DEN BELGISKA illustratören och författaren Kitty Crowther har tilldelats litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne, ALMA. Det meddelade ALMA-juryns ordförande Larry Lempert från en välbevakad ceremoni i Astrid Lindgrens födelsestad Vimmerby. Juryns motivering:

Kitty Crowther är linjens mästare, men också stämningens. Hon förvaltar, förvandlar och förnyar bilderboksberättandet. I hennes värld står dörren mellan fantasi och verklighet vidöppen. Tilltalet är varligt och personligt men verkningarna starka och i sin djupa inlevelse med dem som har det svårt visar hon på vägar där svaghet kan vändas till styrka. Humanism och medkänsla genomsyrar och binder samman hennes konstnärskap.

Kitty Crowther är född 1970 och har en svensk mamma och engelsk pappa. Hennes produktion omfattar ett 35-tal titlar huvudsakligen utgivna på belgiska och franska förlag.

Sex av hennes böcker finns översatta till svenska:

Min vän Jim (övers Karolina Eriksson) Eriksson & Lindgren 1998; *Ekorrens födelsedag* (övers Birgit Lönn) Alfabet 2003; *Vakna Ivo!* (övers Moa Brunnberg) Eriksson & Lindgren 2005; *Sov gott, lilla groda* (övers Karin Nyman) Eriksson & Lindgren 2005; *Ivo & Vera på bio* (övers Moa Brunnberg) Eriksson & Lindgren 2007; *Är det dags?* (övers Gun-Britt Sundström) Berghs förlag 2008.

I år var 167 författare och organisationer från 61 länder nominerade till ALMA-priset. Sedan 2003 har priset, som består av 5 miljoner kronor, årligen delats ut till en eller flera pristagare.

2009 tilldelades den palestinska läsförmedlande organisationen Tamerinstitutet ALMA-priset.

ÅE

Kritik mot Kulturskaparna

DET NYBILDADE nätverket Kulturskaparna vill skapa ett starkare skydd för upphovsrätten. Tanken är att diskutera upphovsrätten och hur man ska få den att fungera på internet. Man vill visa på lagliga nedladdningsalternativ och ta fram fler fungerande betalningsmodeller liknande musik-tjänsten Spotify.

– Jag kan överraskas av att det inte redan finns en möjlighet att kunna betala för sitt kulturanvändande över bredbandsfakturan enligt samma modell som man betalar för abonnemang på kabel-TV, säger Karin Willén, ordförande för KRO (Konstnärernas Riksorganisation) och talesperson för Kulturskaparna.

Betalningsmodellerna för kulturkonsumtion på internet har visserligen funnits länge men inte riktigt nått massorna, menar Kulturskaparna. Samarbetet mellan konstnärerna och de som tillhandahåller betalningstjänsterna har varit för dåligt.

Men Georgi Ganjev, vd för Bredbandsbolaget, är skeptisk till nätverket som han anser ensidigt tycks arbeta för ytterligare begränsningar av distributionen.

– När så många starka aktörer som Författarförbundet, Musikerförbundet och Journalistförbundet fortfarande inte presenterar något nytt och konkret förslag till en laglig lösning, så är jag skeptisk till nätverket. Vi är för samarbete men de tycks fortfarande värja sig mot "fildelningsshotet" och fokuserar bara på begränsningar.

Georgi Ganjev önskar att Kulturskaparna kunde rikta in sig på de reella hoten, som Ipred som tvingar bredbandsbolag att agera polis.

– Vi brukar jämföra oss med Vägverket. Det möjliggör för trafiken på vägen men det är polisen som ska stoppa fortkörarna, konstaterar han.

Nätverket Kulturskaparna utgörs av de flesta stora svenska kulturorganisationerna. Totalt har man över 50 000 musiker, författare, skådespelare och andra upphovsmakare som medlemmar.

AE

Föga klargörande om stadsbiblioteket

UNDER FÖRVÅREN har försök gjorts att bearbeta den sk biblioteksskandalen, dvs den aviserade tillbyggnaden av Stockholms stadsbibliotek som i höstas, efter sex års processande, en omfattande arkitekttävling och ett antal miljoner lades på is av Stockholms stads politiker.

Tidningen Arkitekten var tidigt ute med en omfattande artikel (nr 10 oktober 2009) som försökte reda ut turerna. Var det kostnaderna som stoppade tillbyggnaden eller resultatet av ett opinionsarbete utöver det vanliga? Eller båda delarna?

Ätminstone två offentliga debatter har på ett eller annat sätt diskuterat frågorna. Den senaste debatten gästades av Heike Hanada – arkitekten som vann tävlingen med sitt bidrag "Delphinium" i konkurrens med över 1 000 bidrag.

Debatten, som ägde rum i ABF-huset i Stockholm, anordnades av Stockholms arkitektförening. Frågan är om dessa debatter har varit särskilt klargörande. Klart är att: Det bidde inte ens en tumme, det bidde absolut ingenting. Den förklaring som angetts: kostnaderna skenade, det blev för dyrt (1,3 miljarder istället för budgeterade 700 miljoner), politikerna blev oroliga och ändrade sig. Klart är också: Detta är antagligen det enda svar som man någonsin kommer att få i denna fråga där invändningarna har radat upp sig på led: Att kostnaderna inte håller budget i ett projekt av den här digniteten borde väl funnits som en inbyggd risk att räkna med? Varför fick arkitekten, dvs Heike Hanada, inga som helst signaler om att kostnadsmässigt reducera sitt förslag, istället uppmuntrades hon att jobba vidare (så sent som två veckor innan politikerna hastigt och lustigt fimpade hela projektet)? Varför anser man sig ha råd att utrusta staden med sportarenor men inte satsa på ett stadsbibliotek?

Den som hade kunnat bringa reda i detta, Kulturborgarrådet Madeleine Sjöstedt (FP) eller någon annan i den borgerliga stadshus-

alliansen, lyste med sin frånvaro under ABF-debatten. Däremot fanns Roger Mogert (S) på plats. Han satt vid makten i Stadshuset när beslutet (i politisk enighet) fattades om arkitekttävlingen. Hans kommentar till nedläggningen av projektet: ett ödesdigert beslut.

För Heike Hanada måste ändå ABF-debatten ha varit en lättnad, äntligen en dialog, äntligen ett möte med såväl fans som med kritiker. Hon vann tävlingen, sedan blev det tyst, ingen hörde av sig. Stödet har varit osynligt, kritiken otydlig – och nu först när allt är lagt på is får hon den debatt hon har längtat efter.

Hennes egen förklaring till nedläggningen av projektet lär vara att den beror på "ren och skär feighet som återspeglar misstron mot modern arkitektur".

Också stadsbibliotekarie Inga Lundén säger sig ha längtat efter den här debatten men att den kom ett och ett halvt år för sent. Hade den ägt rum tidigare kanske projektet hade blivit genomfört. Hon menade också, liksom hon tidigare har framfört, att den offentliga debatt som sent omsider tog fart, kom att domineras av negativa synpunkter.

I en uppföljning av debatten i SR:s Kulturnytt beskrev Inga Lundén processen som nära nog ett demokratiskt haveri:

– Biblioteket är ett jättedemokratiskt projekt i sig och behöver demokratiska processer runt omkring sig. Och är det då inte möjligt att komma igenom en sådan process med ändamålet i behåll – då är det verkligen sorgligt.

Nu, är det meningen, att huvudbiblioteket ska möbleras om för att avhjälpa trångboddheten, öka tillgängligheten och anpassa biblioteket till moderna krav. Ett "Berättelsernas hus" tänker man sig som bla ska rymma ett nytt barnbibliotek. En plan ska tas fram, ännu en process ska ta vid. Vad kommer debatten handla om denna gång? Rör inte Asplunds interiör? Eller Stockholm vill ha ett nytt huvudbibliotek?

HZ

Hjälp de överlevande i Haiti

Efter jordbävningen i Haiti behöver befolkningen akut sjukvård, tak över huvudet, mat och rent vatten. Röda Korset finns på plats för att hjälpa. Ditt stöd går till den akuta insatsen i Haiti och det långsiktiga katastrofarbetet i området.

Ge 50 kr genom att SMS:a **AKUT** till 72 900 eller sätt in pengar på Plusgiro 900 800-4 och märk talongen "Haiti".

www.redcross.se



Nyanser av svart

FÖRRA ÅRETS bok-utgivning för barn domineras av svart/sött, starkt och svårt. I bilderböckerna skildras ett konkret godnattmörker och i ungdomslitteraturen en svärta som man tidigare bara återfunnit i vuxenlitteraturen.



Svenska Barnboksinstitutets så kallade Bokprovning – en genomgång av förra årets bokutgivning – visar en mörk tendens i förra årets bokutgivning. I fjol gavs det för första gången ut två böcker om skolmassakrer. Det svåra är verkligen svårt i ungdomslitteraturen: hedersmord, misshandel, våldtäkter och människosmuggling. Svärta i böckerna har gått ner i åldrarna, konstaterar Barnboksinstitutet. Skildringar av både fysisk och psykisk mobbing har expanderat och skildras numera även i böcker för barn i tioårsåldern. Mörkret som spökar i varje individs inre gestaltas – också när det rör sig om rädda vampyrer och monster. Även i de svenska bilderböckerna är mörkret närvarande. Böcker för de minsta som *Betty mitt i natten*, *Knappen!*, *Lillebror och natten* samt *Godnatt Tyra!*, handlar om att gå lägga sig och om monster som finns om natten.

Man kan också skönja en ny flickbokstrend som handlar om identitet. Det är tonårstjejer som funderar över sin roll i gruppen och över oskrivna regler som i exempelvis Sofia Nordlins *Natthimmel*, Emma Granholms *Ett nytt liv på köpet* och Johanna Lindbäcks *Tänk om det där är jag*. Killar som reflekterar över identitet är oftast antingen bipersoner eller homosexuella. Men det finns naturligtvis undantag, till exempel i franska Marie-Aude Murails *Pucko*, som handlar om en ung kille som bestämmer sig för att flytta ihop med sin mentalt handikappade storebror. Johan Unenges serieroman *Mitt extra liv* är ännu ett undantag, där Mattias tvingas fatta svåra beslut i ett litet samhälle präglad av arbetslöshet.

Sett ur ett genusperspektiv har det inte förändrats så mycket. I böckerna ger sig pojkar och flickor ut i världen – utflykter både i den stora och i den lilla världen – för att jaga monster eller älvor.

För första gången på tio år minskar barn- och ungdomsboksutgivningen i Sverige. Förra året utkom 1 750 barn- och ungdomsböcker. Den svenska utgivningen ökar dock och det är främst ungdomsböckerna som ökar. Översättningar av faktaböcker och tecknade serier minskar. Däremot ökar de översatta bilderböckerna.

Författarna vill ha svar

EN LITTERATURPOLITISK plattform som ska inspirera till politiska initiativ och en dialog om litteraturens, läsandets, författarnas och översättarnas villkor – det är det övergripande syftet när Sveriges Författarförbund inte bara samlar sig kring en gemensam plattform utan även har tillskrivit samtliga politiska partier och frågat vad de vill åstadkomma med sin kulturpolitik. Detta mot bakgrund av att läsförståelsen minskar hos svenska skolbarn, att de som redan läser lite, läser än mindre, att färre böcker översätts till svenska och att utgivningen av ny svensk skönlitteratur minskar samtidigt som både bokläsning och bibliotek minskar tillgången till de fysiska böckerna.

Författarförbundet skriver: *En stark och dynamisk upphovsrätt på kulturskaparnas sida är en förutsättning för ett självständigt och dynamiskt kulturliv. Förmågan att läsa, förstå och uttrycka sig i skrift är central i vårt samhälle.*

Utan litteraturpolitiska åtgärder, menar man vidare, riskerar vi att några få aktörer kraftigt snedvrider utbudet till ett snävt, kommersiellt utbud för dem som redan är vana läsare. För att säkra en bred utgivning inom allmänlitteraturens genrer måste författare och översättare ges rimliga arbetsvillkor. Samtidigt måste samhället målmedvetet inspirera och hjälpa människor i alla åldrar och sociala grupperingar att ta del av det skrivna ordet.

Sveriges Författarförbund vill se starkare statliga insatser på framför allt tre områden vilka också utgör den litteraturpolitiska plattformens huvudpunkter:

- digitalisering av litteraturskatten för att främja läsande och tillgång till litteratur för alla; att bibliotekens ställning stärks och stor kraft läggs på riktade åtgärder för lässvaga grupper. Härvidlag trycker man särskilt på att biblioteken ska vara tillgängliga, välutrustade och välbemannade och att alla sorters bibliotek ska värnas för att litteraturen ska vara tillgänglig även för läsovana

- en utveckling av de statliga litteratur- och tidskriftsstöden och att bättre stöd för översättningar till svenska från andra språk skapas för att värna mångfalden i det offentliga samtalet

- nödvändigheten av en stark upphovsrätt på kulturskaparnas sida för att säkra ett självständigt och dynamiskt kulturliv

En av dem som välkomnat initiativet är Christer Nylander, vice ordförande i riksdagens kulturutskott (FP).

– Initiativet är lysande! Man kan naturligtvis diskutera enskildheter i förslaget, men grundtankarna är sådana att jag tycker alliansen ska bjuda in författarförbundet till samtal om framtidens litteraturpolitik, säger han i ett pressmeddelande.

Folkpartiet har som bekant gått i bräsch för en ny bokutredning och Christer Nylander menar att författarförbundets initiativ är ett "välkommet bidrag i den diskussionen".

Sveriges Författarförbund har planer på att anordna en nationell konferens kring litteraturen och läsandet den 26 augusti i år där man hoppas att bli företrädare från de politiska partierna och dess talespersoner i kulturfrågor vill medverka.

Sveriges Författarförbund representerar drygt 2 600 yrkesverksamma författare och översättare.

Läs mer om den litteraturpolitiska plattformen på Författarförbundets hemsida: <http://www.forfattarforbundet.se/>

HZ

Annonsera i Biblioteksbladet!

Bo Eriksson
tel. 08-717 43 55 eller
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com

Pedagogisk OrienteringsKARTA

WAGNER

www.wagnerform.se

Æ



boktipset

MAGNUS FLORIN har aldrig varit en författare som målar med stora och breda penslar. Skulle man översätta hans författarskap i bilder kunde man tänka sig teckningar i tusch, sparsmakade men med fina detaljer som får blicken att dröja och tankarna att vandra. Från romaner som *Trädgården*, *Syskonen* och *Leendet* känns han igen som författare till böcker i det mindre formatet i vilka stora frågor gestaltas. Detta på en utsökt behärskad prosa där allvaret samsas med en underfundig och lite torr gåtfull humor.

Den nya boken bryter i viss mån mönstret. För det första är det ingen roman, i alla fall inte i traditionell bemärkelse. För det andra träder författaren, som tidigare alltid har styrts från en position bakom kulisserna, nu fram som ett "jag" som heter Magnus Florin, som ser ränder överallt och som är rädd för rim och anagram. *Ränderna* är ett slags självbiografisk berättelse som författaren haft sina randiga skäl att skriva och den liknar inte någonting i den genren som jag har läst.

De drygt hundra sidorna rymmer en terapeutisk process, kantad av ängslan men också beslutsamhet. Minnena förlöses som fragment, brottstycken av bilder och ramsor, lösryckta och utan mening och sammanhang. Viktiga i denna process är konstnären M och terapeuten S som båda blir en sorts vägviserskor, inte bara i minnenas olika skikt, men även i dess mellanrum.

Berättaren uppsöker konstnären M efter att ha fått en förfrågan om att medverka i en bok med text till en valfri bild. Han väljer ur

hennes serie familjebilder – svartvita fotografier av barn där ansiktena har svärtats, gjorts oskarpa liksom för att markera en känsla av undflyende eller försvinnande.

En av bilderna föreställer två barn i en skrinna och berättaren vet genast med vilken mening hans berättelse ska inledas: "Mamma bad mig och min lillebror ta fram de randiga kopparna". Texten växer till en bok och för att slutföra den är han beroende av Ms bilder: "Jag behöver dem för att ta mig vidare genom min bok, hela vägen till dess slut. Jag vill söka upp de svärtade figurerna på de suddiga bilderna och jag vet vad jag är ute efter."

Det är ränderna han är ute efter, de finns på alladebilderhanlånaravMochdeäterfinns som ett genomgående tema i boken: på temuggar, på övergångsställen, i skrinndor, randiga djur som tigrar och zebbor... Av terapeuten S får berättaren veta att barn ofta brukar beskriva sorgen som randig eftersom barn som har det svårt inte orkar vara ledsna hela tiden. Det är arbetet med texten/boken som leder honom till den leklinnik där S är verksam, ett psyko-terapeutiskt institut där han möjligen själv kan ha varit som barn. Berättaren är intresserad av lekterapiens metodik: en låda med sand och en uppsättning leksaker som patienten väljer att leka med medan terapeuten sitter bredvid och antecknar.

Ms bilder och mötena med S väcker erfarenheter till liv och återskapar glimtar ur ett förflutet som gör sig gällande i nuet. Genom hela boken löper ett stråk av sorg och förlust: en skilsmässa, en nära anhörigs död, en mors – så tolkar jag det – självvalda död. Men dessa erfarenheter och glimtar är lika undflyende eller suddiga som ansiktena i Ms bilder. Ränderna, tycks det som, hänger samman med vatten, vågor och drunkning.

Berättelsen formar sig till ett pussel, bitar fogas till bitar men man ska inte vänta sig någon helhet, eller att slutet uppenbarar ett för-



klarande skimmer. Minnena låter sig sällan rekonstrueras till en förklarande helhet som ger svar på frågan varför allting blev som det blev. Här finns en sorg men också en lekfullhet och rörlighet i språket, där Florins torra karaktäristiska lägmälda ironi bland annat gör sig gällande i självreflekterande kommentarer satta inom parentes. Och visst finns det hopp och ljus mot slutet. Varje gång berättaren gör nya kombinationer med bokstäverna i sitt namn kommer det ut farliga ord som larm, gam och sorg. Men S visar att andra kombinationer är möjliga om man prövar och ser vad som händer. Det kan bli ord som är lite bättre och lite trevligare – som sol, rolig och amor.

Pröva lite och se vad som händer – det är faktiskt också en bra ingång till denna sorgliga och vackra berättelse om konstens och ordens förlösande kraft.

HENRIETTE ZORN

Magnus Florin
Ränderna
Albert Bonniers förlag

Föreningsnytt

MATERIAL TILL FÖRENINGSNYTT MAILAS TILL:
pax@biblioteksforeningen.org

FOTO: PETER AXELSSON



Ellen Tise i samtal med KB-medarbetaren Stefan Clevström.

IFLAS president Ellen Tise på Sverigebesök

IFLAS PRESIDENT ELLEN Tise besökte i slutet av mars Stockholm och Göteborg. Besöket var en del av arbetet inför IFLA-konferensen i augusti. Under fyra intensiva dagar träffade Ellen Tise ledamöter från riksdagens kulturutskott, hade möten med KB, TPB, Kulturrådet m fl, medverkade vid två publika arrangemang, träffade sponsorer, besökte Bibliotekshögskolan i Borås samt träffade ledande politiker i Göteborg. Naturligtvis fick Ellen Tise även en genomgång av förberedelsearbetet inför själva konferensen.

Sök forskningsinitierande stöd

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING INFÖR i år ett forskningsinitierande stöd. Målet är att medverka till att fler forskare får tid att skriva konkurrenskraftiga forskningsansökningar i ämnen som har betydelse för bibliotek och biblioteksverksamhet i Sverige. Stödet är på totalt 150 000 kr och kan delas mellan flera sökande.

År 2009 presenterades den Delfi-studie som föreningen beställt. Den visar att yrkesverksamma i biblioteksbranschen eftersöker forskning om bland annat strategisk utveckling, bibliotekets förändrade roll i samhället och nya digitala mediers roll i vetenskap och forskning.

Särskild vikt läggs vid ansökningar som rör utpekade områden i Delfi-studien. Men ansökningar med biblioteksanknytning från andra discipliner är också välkomna. Med detta forskningsinitierande stöd hoppas Svensk Biblioteksforening kunna bidra till att fler forskningsansökningar med biblioteksanknytning antas. För mer information se föreningens hemsida www.biblioteksforeningen.org eller kontakta Julia Reuter på kansliet tel 08-545 132 42. Sista ansökningsdag är 30 september 2010.

Dags för anmälan till IFLA-konferensen!

I MITTEN AV augusti är Sverige värd för världens största internationella biblioteksmöte; IFLA-konferensen. Över 3 000 deltagare väntas till Göteborg för en vecka fylld av seminarier, möten, föreläsningar och diskussioner.

Nu är det hög tid att skicka in anmälan för att få den lägsta deltagaravgiften som gäller fram till 7 maj. Alla medlemmar i Svensk Biblioteksforening, enskilda och institutionella, är IFLA-medlemmar, och betalar 4 325 kr för hela konferensen. Vid anmälan ska man då uppge Svensk Biblioteksforenings "membership code" som är SE0001.

Programmet under veckan

Jan Eliasson öppningstalar på konferensen den 11 augusti. Jan Eliasson är en av Sveriges mest kända diplomater och har bland annat varit ordförande för FNs generalförsamling (2005–2006) och Sveriges utrikesminister. Andra talare är Henning Mankell och Hans Rosling.

Konferensens övriga program med alla hundratals föredrag och presentationer tas fram av IFLAs olika sektioner, intressegrupper m fl grupper och kommer att finnas på konferensens hemsida i mitten av juni. Genom att studera de "call for papers" som IFLAs sektioner har gått ut med kan man få en uppfattning om respektive sektionens inriktning på programmet.

Anmäl dig på konferensens hemsida <http://www.ifla.org/en/ifla76>

PAX

Nytt nätverk för system- och webbarbete inom skol- och gymnasiebiblioteksområdet

I MARS STARTADE Svensk Biblioteksforenings nätverk för system- och webbarbete inom skol- och gymnasiebiblioteksområdet. Nätverket vill fungera som ett forum för utbyte av erfarenheter och stimulera till utveckling i arbetet med bibliotekssystem och webb inom skol- och gymnasiebibliotek, med speciellt fokus på samarbete vid komungemensamma lösningar och 2.0-teknik.

Vill du ingå i nätverket går du in på föreningens hemsida och anmäler ditt intresse. <http://www.biblioteksforeningen.org/natverk/>

Motionsdags

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING ÅRSMÖTE arrangeras som bekant lördagen den 14 augusti kl 10.00 på Göteborgs stadsbibliotek.

Sista motionsdag är lördagen den 19 juni 2010 men vi ser gärna att medlemmar skickar in eventuella motioner redan under maj månad. Medlem eller grupp som önskar att viss fråga tas upp till beslut på årsmötet har att senast utsatt sista motionsdag skriftligt anmäla detta till kansliet: Svensk Biblioteksforening, Box 70380, 107 24 STOCKHOLM.



Satellitmöten inför IFLA

I SAMBAND MED varje IFLA-konferens arrangeras det en rad satellitmöten i vördlandet och i länderna runtomkring. I år arrangeras fjorton satellitmöten varav nio i Sverige. Här nedan finns en lista med samtliga arrangemang.

För mer information besöker du IFLAs hemsida www.ifla.org/en/ifla76/satellite-meetings där det finns länkar och kontaktpersoner för respektive satellitkonferens.

Building strong communities: unleashing the potential of public libraries to build community capacity, engagement and identity

Datum 7-10 augusti 2010

Plats: Malmö

Open Access to Science, Medical and Technical Information: Trends, Models and Strategies for Libraries

Datum 6-8 augusti 2010

Plats: Chania, Kreta, Grekland

New techniques for old documents - Scientific examination methods in the service of preservation and book history

Datum 17-18 augusti 2010

Plats: Uppsala

Building Bridges for Children's Access Rights; Effective cooperation of children's and school libraries

Datum 16-17 augusti 2010

Plats: Amsterdam, Holland

Libraries in a Multicultural Society - Possibilities for the future

Datum 17-18 augusti 2010

Plats: Köpenhamn, Danmark

Cooperation and Collaboration in Teaching and Research Trends in Library and Information Studies Education

Datum 8-9 augusti 2010

Plats: Borås

Open Access and the Changing Role of Libraries

Datum 9 augusti 2010

Plats: Göteborg

The global librarian

Datum 9 augusti 2010

Plats: Borås

Open Access to parliamentary information

Datum 7-9 augusti 2010

Plats: Stockholm

Information literacy: context, community, culture

Datum 8-9 augusti 2010

Plats: Göteborg

With the Right to Read

Datum 7-9 augusti 2010

Plats: Oslo, Norge

Marketing Libraries in a Web 2.0 world

Datum 7-8 augusti 2010

Plats: Stockholm

Next Generation Users - Next Generation Services - Next Generation Information Professionals

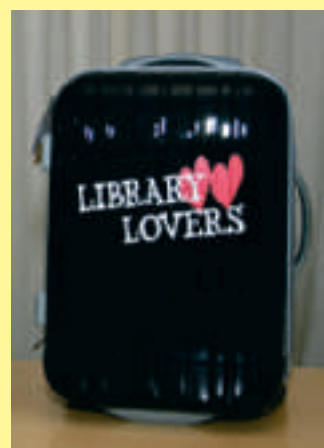
Datum 7-9 augusti 2010

Plats: Aalborg, Danmark

Measuring usage and understanding users! E-resources statistics and what they teach us

Datum 8 augusti 2010

Plats: Stockholm



Library Lovers-resväskor

NU KAN DU beställa din egen Library Lovers-resväska. Väskorna kommer från den välkända väsktillverkaren Cavalet och har påklipptad folie med Library Lovers-loggan. Väskorna finns i tre olika storlekar och alla har hjul, teleskophandtag och expanderfunktion. Priset ligger mellan 1 495 kr och 1 695 kr och då ingår leverans till en adress inom Sverige. Mer information och beställningstalong finns på vår hemsida: www.biblioteksforeningen.org

Nyheter från regionföreningarna

UNDER MARS HAR samtliga regionföreningar inom Svensk Biblioteks-förening haft sina årsmöten och en del nya ledamöter har valts in i de olika styrelserna.

På årsmötet i Regionföreningen Stockholm/Uppsala/Gotland valdes Susanne Ströberg, Stockholms stadsbibliotek, Kista och Husby bibliotek in. Jenny Lindh blev omvald som ordförande, Ragnar Helin som kassör och övriga ledamöter sitter också kvar.

Nya ledamöter i styrelsen för Regionförening Skåne är Karin Orth, Regionbibliotek Skåne, Katarina Evengård, Lantbruksuniversitetets bibliotek i Alnarp och Claus Karlsson, Lunds stadsbibliotek. Katarina Forsström, (ordförande), Christian Forsell (kassör), Helena Stjernberg och Anders Nylander omvaldes.

Ny styrelseledamot i Regionförening Västerbotten är Charlotta Turborn, Umeå universitetsbibliotek.

Regionförening Väst har ny ordförande, Ingvar Grimberg och en ny styrelseledamot, Frida Wählström, båda arbetar på Göteborgs universitetsbibliotek.

Nyvald styrelseledamot i Regionföreningen för Östergötland och Jönköpings län är Anja Leiding, Åtvidabergs bibliotek.

WW

Påminnelse:

Scenprogram under Bok & Biblioteksmässan

NU ÄR DET dags att anmäla er om ni vill presentera utvecklingsprojekt på Biblioteksscenen under Bok & Biblioteksmässan! Vill ni berätta om era succéer? Har ni idéer ni vill sprida vidare till andra bibliotek runt om i landet? Svensk Biblioteks-förening inbjuder alla institutionella medlemmar att presentera projekt under Bok & Biblioteksmässan i Göteborg 23-26 september. Biblioteksscenen kommer även i år att vara i E-hallen under mässans två första dagar.

Ett scenprogram är ca 10 minuter långt. Föreningen står för scenhyra o liknande, alla övriga kostnader i form av resor, logi och entré står respektive medverkande för. Scenen är ett bra tillfälle att presentera intressanta biblioteksprojekt och satsningar för mässans alla deltagare. Är ni intresserade av att medverka skickar ni er idé till Julia Reuter på vårt kansli; jr@biblioteksforeningen.org. Intresseanmälan till scenprogrammet vill vi ha senast 25 maj. Vi kommer sedan att göra ett urval av förslagen.

Kalendarium

MAILA INFO TILL KALENDARIET: pax@biblioteksforeningen.org
FÖR VIDARE INFO SE [HTTP: //www.biblioteksforeningen.org](http://www.biblioteksforeningen.org)

21 april, Göteborg

Synlig och sökbar

Synlig och sökbar – en strategisk fråga i konkurrens och samverkan. Fler interaktiva tjänster, kreativa kontakter, nya företag och effektivare kunskapsöverföring – allt är rimliga effekter den dag strategiskt viktiga källor på internet lyfts till en policyfråga, struktureras och görs sökbara. Forskning.se inbjuder till en konferens om forskningsinformationens infrastruktur på internet.
ARR: Forskning.se
MER INFO: forskning.se/gbg

23 april

Världsbokdagen

Unescos världsbokdag firas över hela landet.

23 april, Stockholm

Ladda ner och ta med – Det mobila biblioteket

Konferensdagen vill inspirera till utveckling av nya digitala nedladdningstjänster för svenska folkbibliotek med hjälp amerikanska och nordiska erfarenheter.
ARR: Svensk Biblioteksforenings nätverk för digitala bibliotekstjänster
MER INFO: www.biblioteksforeningen.org

23 april, Göteborg

Allas rätt till information, nyheter och litteratur 2010

Välkommen till en dag om tillgänglig information, nyheter och litteratur. Ta del av andras erfarenheter och få inspiration hur du kan hjälpa till att göra Sverige mer tillgängligt för alla. År 2010 är både ett tillgänglighetsår och ett valår. Vi behöver alla information som är åtkomlig och begriplig. Därför riktar sig denna konferens till alla inom offentlig förvaltning – informatörer, förvaltningschefer, politiker och personal inom omsorg och bibliotek. Eftermiddagens program är särskilt anpassat till bibliotek.
ARR: Centrum för lättläst i samarbete med Handisam m fl.
MER INFO: www.lattlast.se/lattlast-dagarna

27 april, Kulturhuset, Stockholm

Barnlitteraturen – en valfråga!

Vem har ansvar för att barn och ungdomar får tillgång till litteratur – föräldrarna, skolan, staten och kommunen eller "marknaden"? Barnkulturen inför valet diskuteras av ledande politiker: Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m), partiledarna Mona Sahlin (s), Peter Eriksson (mp) och Lars Ohly (v), statssekreterare Bertil Östberg (fp), riksdagsledamoten Sofia Larsen (c) samt en representant för Kristdemokraterna. Tid och plats: 27 april 2010 klockan 18–20 i Kulturhusets hörsal, Stockholm. Debattledare: Katti Hoflin (Rum för Barn) och Jan Hansson (Svenska Barnboksinstitutet). Förslag på frågeställningar kan sändas till jan.hansson@sbi.kb.se senast den 13 april.
ARR: Svenska Barnboksinstitutet och Rum för Barn

4 maj, Stockholm

Allas rätt till information, nyheter och litteratur 2010

Se arrangemanget den 23 april för mer information.
ARR: Centrum för lättläst i samarbete med Handisam m fl.
MER INFO: www.lattlast.se/lattlast-dagarna

5 maj, Aula Magna, Stockholms universitet, Stockholm

The Adam Helms Lecture 2010

Årets Lecture hålls av Thomas Steinfeld, tysk journalist, litteraturkritiker och författare, verksam som kulturchef på Süddeutsche Zeitung. Thomas Steinfeld har en stark koppling till Sverige, han skriver och talar svenska och har även varit verksam som kritiker i Sydsvenskan och Expressen. I anslutning till årets Lecture arrangerar universitetsbiblioteket ett eftermiddagsseminarium den 5 maj med rubriken Från verk till vara.
ARR: Stockholms universitetsbibliotek
MER INFO: www.sub.su.se/adamhelmslecture

6 maj, Stockholm

Bibliotek och digitala medier – Forskardagen 2010

Svensk Biblioteksforenings forskardag 2010 har temat "Bibliotek och digitala medier". Hur ska bibliotek hantera de förändringar som uppkommer i samband med att informationen byter medium? Vi har bjudit in fyra forskare inom området. Teman som tas upp under dagen är: Hur kan bibliotek förhålla sig till de elektroniska tidskrifterna? Hur kan bibliotek och forskning samspela? Hur ska bibliotek behandla olika mediers beskrivning av "sanningar"? Hur ska biblioteken arbeta med den nya akademiska bloggosfären?
ARR: Svensk Biblioteksforening
MER INFO: www.biblioteksforeningen.org

19 maj, Sundsvall

Allas rätt till information, nyheter och litteratur 2010

Se arrangemanget den 23 april för mer information.
ARR: Centrum för lättläst i samarbete med Handisam m fl.
MER INFO: www.lattlast.se/lattlast-dagarna

25–28 maj, Chania, Crete, Greece

QQML2010

The 2nd Qualitative and Quantitative Methods in Libraries International Conference (QQML2010). The conference is organized under the umbrella of ASMDA association organizing scientific conferences from 1981. The Conference will attend library professionals: professors, administrators, technologists, museum scientists, archivists, decision makers and managers. We expect more than 200 researchers to be interested in delivering oral presentations, while the number of participants will exceed 400. For more information and submission details (Abstract/Paper Submission and Special Session or Workshop Proposals) visit

the Conference Website at: www.isast.org
ARR: ASMDA-association
MER INFO: www.isast.org

10–15 augusti, Göteborg

IFLA 2010

IFLA World Library and Information Congress (WLIC) arrangeras i Göteborg 10 – 15 Augusti
ARR: IFLA, Svensk Biblioteksforening, KB, Biblioteken i Göteborgsregionen m fl
MER INFO: www.ifla.org/en/ifla76

14 augusti, Göteborg

Årsmöte Svensk Biblioteksforening 2010

Årsmötet 2010 hålls lördagen den 14 augusti kl 10.00 på Göteborgs stadsbibliotek. Sista motionsdag är lördagen den 19 juni. Vi uppskattar om medlemmar skickar in eventuella motioner betydligt tidigare.
ARR: Svensk Biblioteksforening

23–26 september, Göteborg

Bok & Bibliotek 2010

ARR: Bok & Bibliotek i Norden
MER INFO: bok-bibliotek.se/

13–14 oktober, Högskolan i Borås

Mötesplats inför framtiden

Mötesplatskonferensen i Borås har kommit att fylla en viktig funktion för erfarenhetsutbyte och kontakt mellan utbildning, forskning och alla typer av biblioteksverksamhet. 2010 firar vi 10-årsjubileum!
ARR: Borås Stadsbibliotek och Bibliotekshögskolan i Borås
MER INFO: tinyurl.com/apdwld

Våra konferenser

Ladda ner och ta med – det mobila biblioteket

Stockholm 23 april 2010

Bibliotek och digitala medier
Svensk Biblioteksforenings
forskardag

Stockholm 6 maj 2010

Program och anmälan på vår hemsida
www.biblioteksforeningen.org



*More people to the library.
More library to the people.*

● Historiska utsikter – MOT FRAMTIDA INSIKTER

Med Axiell Arena blir biblioteket mer än bara ett bibliotek. När besökaren letar efter – säg - en bok om vikingatiden hittar han boken, dryckeshornet, en cool hjälm, fornlämningar han inte visste fanns, ett och annat svärd, och mycket, mycket mer.

Med hjälp av metadata kan bibliotek, museer och arkiv numera få åtkomst till varandras objekt och erbjuda besökarna ett bredare och ännu mer inspirerande utbud via webben - dygnet runt.

För det känns ju onödigt att leta på många ställen, när det räcker alldeles utmärkt med ett. Allt som behövs är en dator med internetuppkoppling, en fråga som vill ha svar - och Axiell Arena, bibliotekets nya webbplats.

Vi hjälper dig synas

Axiell Arena är en ny webbplats för bibliotek som är byggd på Open Source. Från en central server erbjuds en hel mängd digitala tjänster - forum, grupper, chattar, recensioner, taggar, betyg och tips - alla till stor glädje för besökarna. Om de känner till dem.

Med vårt nya marknadsföringspaket hjälper vi dig synas även utanför biblioteket. Det väcker garanterat intresse hos besökarna - både de gamla och de alldeles nya och nyfikna.

Titta in på www.axiell.se, så får du se.

Kontakta oss - så berättar vi mer.